

RANDKRANT

Maandblad over de Vlaamse Rand • mei 2021 • jaar 25 • #04

FR • DE • EN

traductions
Übersetzungen
translations

In de ban van de Ring Etappe 6 **Dilbeek- Drogenbos**

Vlaamse Rand
voorbeeld
voor Vlaanderen?

Filip Wouters
Wereldsterren
voor de lens

Hoogmoed
De luchthavens
in de Rand

De jeugdijaren van Bart Verhaeghe
'Grimbergen heeft
veel eigenheid behouden'

Matthias Moyaert (33) uit Vilvoorde werd vorige maand door Sophie Meurin aangeduid om **deketing** voort te zetten. Moyaert is architect en strijdt tegen leegstand.

Connectie tussen mensen

Matthias Moyaert woont samen met zijn vrouw en twee kinderen vlakbij de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Vilvoorde. 'Ik ben opgegroeid in Wemmel. Ik ging er naar de Vrije Basisschool Sint-Jozef, maakte na mijn studies een tussenstop in Antwerpen om er als architect aan de slag te gaan. Mijn echtgenote komt uit Grimbergen en het kriebelde om terug naar de Rand te komen wonen. Uit nostalgie en omdat onze vrienden en kennissen hier wonen. Ons oog viel eerder toevallig op Vilvoorde. Ik moet toegeven dat ik eerst wat koudwatervrees had omdat ik de stad niet goed kende. Buitenstaanders hebben soms nogal snel een negatief beeld van Vilvoorde. Onterecht. Vilvoorde ligt eigenlijk op een scheidingslijn: enerzijds heb je de grootstedelijke context van Brussel, anderzijds heb je hier ook een dorpsgevoel. Er bestaat nog connectie tussen de mensen. En we hebben alles dichtbij de deur: winkels, crèche, school,... Op vijf minuten stappen ben je overal.'

Polyvalente architecten

Zo'n vijf jaar geleden richtte Moyaert, samen met jaargenoot Willem Van Buyten, het architectenbureau Moyaert-Van Buyten op. 'We zijn gevestigd in een nieuw kantoor aan de kanaalsite. Het is hier kalm en rustig met veel groen en vlakbij het water. Dat is heel rustgevend. We werken zowel voor particulieren als voor publieke opdrachtgevers: nieuwbouw of renovatie. Zo realiseren we onder andere projecten in de sociale woningbouw, maar we bouwen ook een internaat of een appartementsgebouw.'

Leegstand tegengaan

Moyaert richtte drie jaar geleden, samen met vier ondernemers, de vzw Broeilab op. 'Intussen zetten twaalf enthousiaste ondernemers de schouders onder Broeilab, een vzw die de leegstand wil aanpakken in

de Leuvensestraat en de Grote Markt. We haalden onze inspiratie bij MEST, de proeftuinen voor MEchelse STarters. Zo zijn we met Broeilab de schakel tussen mensen met een idee voor een winkel en de eigenaar die zijn leegstaand pand wil verhuren. We trachten de startende creatievelingen een ruimte te geven om hun ding te doen. Ze kunnen het leegstaande pand voor één jaar huren tegen een sterk verlaagd tarief, zodat ze kunnen groeien en op eigen benen staan. We zoeken naar duurzaam ondernemerschap.'

Onszelf overbodig maken

'Momenteel heeft corona een impact op starters. Mensen hebben schrik, maar we hebben wel al wat geslaagde projecten op de rails gezet. Zo is er een fietswinkel die doorgroeide dankzij Broeilab. We werkten ook samen met de kringloopwinkel, een snoepwinkel gespecialiseerd in Amerikaanse snoepgoed, een winkel voor huwelijksfeesten, kledingzaken, interieurzaken. Ze hebben allemaal een plaats gekregen in een leegstaand pand in de winkelstraat. Nieuwe horecazaken opstarten, blijft moeilijk. Nu zeker door corona, maar ook daarvoor, want er komen heel wat investeringen bij kijken. Momenteel staan er een tiental winkelpanden leeg in de Leuvensestraat en een vijftal op de Grote Markt. Pas na de pandemie zullen we de situatie van de handelskern juist kunnen inschatten. Onze droom is om ons overbodig te maken door alle leegstand in de winkelstraat en de Grote Markt weg te werken.'

Inmiddels werkt Broeilab ook samen met de stad Vilvoorde om het startersloket uit te bouwen. 'Wij zijn er om alle vragen van ondernemers en starters op te vangen en hen gratis verder te helpen in alle verdere stappen. Wij bieden onafhankelijk advies en gidsen hen doorheen het hele proces van startende ondernemer.' **TEKST** Joris Herpol • **FOTO** Filip Claessens

10 Muziekfotograaf Filip Wouters
Wereldsterren voor de lens

VERDELING RandKrant mei wordt bus-aan-bus verdeeld in Grimbergen, Vilvoorde, Machelen, Zaventem, Kraainem, Wezembeek-Oppem, Tervuren, Overijse en Hoeilaart.

12 De gemeente van de Trage Wegen

Als er vandaag één gemeente in het arrondissement Halle-Vilvoorde aan de kop staat van het aantal mooi uitgewerkte Trage Wegen, dan is dat ongetwijfeld Zemst. Volgens onze man op het terrein verdient hun netwerk navolging.

21 Mierikswortel

'Mierikswortel was 3.000 jaar geleden al bekend bij de oude Grieken en wordt nog steeds gebruikt voor culinaire en medicinale toepassingen. Als je eraan ruikt, merk je meteen dat het je neusholtes openzet.'

06 VANASSETOTZAVENTEM

09 DEMENSENZIJNDING

13 MIJNGEDACHT

14 TEKENSVANDETIJD

26 DEJEUGDJAREN

28 29 INTERVIEW

32 GEMENGDEGEVOELEN

EN OOK

18 **Midden de storm corona**
Opgelucht ademen in WZC De Maretak

20 **Het nieuwe winkelen**
De sociale kruidenier
Idem Dito

24 **Drie regionale landschappen**
De bewakers van
de open ruimte

28 De snelweg als openluchtmuseum

Dag na dag passeren duizenden auto's een metershoog betonnen sculptuur langs de E40, maar wie kent de man achter het *Signaal van Zellik* nog? Een tentoonstelling in Bozar revaloriseert de erfenis van de Brusselse beeldhouwer Jacques Moeschal.

Vlaamse Rand voorbeeld voor Vlaanderen?

Mobiliteit, demografische veranderingen, onderwijs, het behoud van de lokale eigenheid en het groene karakter. Dat waren drie jaar geleden de grote uitdagingen voor de regio volgens de burgemeesters uit de Vlaamse Rand. Is dat vandaag nog altijd het geval?

TEKST Liesbeth Bernolet • FOTO Filip Claessens

Ja', klinkt het in koor bij Rudi Janssens, onderzoeker van BRIO, en Koen Van Elsen (CD&V), burgemeester van Asse en voorzitter van het Toekomstforum, een samenwerkingsverband van de gemeenten uit Halle-Vilvoorde. Al zijn er na drie jaar hier en daar wat verschuivingen en nuances in die uitdagingen.

In 2018 publiceerde het Brussels Informatie-, Onderzoeks-, en Documentatiecentrum (BRIO) het onderzoek *In de Ban van de Rand*, dat peilde naar de prioriteiten en uitdagingen in de Vlaamse Rand. Wat is de situatie drie jaar later?

Specifiek beleid

Voor Janssens zijn de blijvende uitdagingen het gevolg van de toenemende bevolkingsgroei en de diversiteit en internationalisering die daarmee gepaard gaan. 'Het Brussels Gewest en de Vlaamse Rand zijn communicerende vaten. De verhuisbewegingen vanuit de hoofdstad naar de Rand zijn enorm en dat heeft op meerdere vlakken een grote impact.'

Dat ervaart ook Van Elsen: 'De uitdagingen op het vlak van integratie, onderwijs en huisvesting blijven groot. 'Eén op de drie gezinnen heeft een andere thuistaal dan het Nederlands. In sommige gemeenten tegen Brussel ligt dat aantal zelfs hoger. We bereiken die gezinnen vooral via hun kinderen die naar onze scholen gaan, maar dat lukt niet altijd. Daarom zijn er almaar meer initiatieven vanuit de gemeentelijke integratiediensten.' Van Elsen denkt meteen aan de vaccinatiecampagnes in de strijd tegen corona. 'Elke inwoner krijgt een oproepingsbrief in het Nederlands toegestuurd, maar lang niet iedereen

begrijpt de taal. Dan is het aan onze integratie-ambtenaren om ook anderstaligen te bereiken.'

Janssens juicht gemeentelijke initiatieven toe, want die zijn meer dan ooit nodig. 'Na Zwarte Zondag op 24 november 1991 heeft Vlaanderen het integratiebeleid naar zich toe getrokken. Dat resulteert vandaag in een standaard beleid dat eigenlijk niet meer opgaat voor een regio als de Vlaamse Rand.' Volgens Janssens moeten integratie en inburgering regio-specifiek worden aangepakt en is er daarom nood aan een gemeentelijk integratiebeleid. Van Elsen begrijpt waar Janssens naartoe wil. 'Vlaanderen reikt ons nu een kader aan en elke gemeente probeert daar een invulling aan te geven. Mochten de middelen voor integratie rechtstreeks naar de gemeenten vloeien, kunnen we nog meer een specifiek beleid voeren.'

Verenigingsleven als lijm

Een niet te onderschatten rol ligt bij het verenigingsleven. Dat bepaalt mee het lokale Nederlandstalige karakter van een dorp of gemeente, maar kan ook een sleutel tot inburgering en integratie zijn. 'De Vlaamse Rand heeft een sterk verenigingsleven', weet Janssens. 'Toch blijkt het niet evident om nieuwkomers daar deel van te laten uitmaken. Misschien is daar ondersteuning welkom?' 'In Asse werken we met coaches', geeft Van Elsen als voorbeeld. 'Zij ontfermen zich een jaar over een nieuwkomer en betrekken hem of haar bij het dagelijkse leven in de gemeente. Dat werkt goed.'

De jongste jaren zien Janssens en Van Elsen de mentaliteit van nieuwkomers veranderen. 'In Brussel leren almaar meer mensen Nederlands,

terwijl dat niet verplicht is', legt Janssens uit. 'Dat heeft gevolgen voor de Rand, want steeds meer inwijkelingen zijn de Nederlandse taal al machtig wanneer ze daar aankomen.' Van Elsen stelt vast dat ook in de Vlaamse Rand de lessen Nederlands voor volwassenen overbevraagd zijn en dat er steeds meer initiatieven zijn rond de taal. Hij denkt daarbij aan de activiteiten en expertise van vzw 'de Rand'. 'Maar de Rand moet nog meer samenwerken met Brussel', vindt Janssens. 'Want Brussel fungeert als een soort emancipatiemachine: mensen leren er tal van vaardigheden en trekken daarna pas weg uit de stad.'

Huisvesting

Het lokale karakter van een gemeente of stad wordt mee bepaald door de *skyline*. Daar wordt al jaren over gediscussieerd en dat is nu niet anders. 'Wat nog groen is, moet groen blijven', vindt Van Elsen. 'We verstikken. Daarom vind ik de bouwstop die vanuit Vlaanderen is afgekondigd een goed idee.' Verschillende gemeenten uit de Rand voerden onlangs een bouwstop in en keuren de komende jaren bijvoorbeeld geen appartementsprojecten meer goed. 'Je moet natuurlijk kijken naar de noden in je gemeente, maar ook naar de afgeleide problemen van huisvesting', zegt Van Elsen. Meer woningen betekent meer plaatsen in de scholen, meer verkeer. Met nieuwe huisvestingsprojecten kunnen we die situatie niet meer aan.'

Onderwijs is de motor

In het onderwijs zijn er de voorbije drie jaar flink wat stappen gezet. Zo komt er vanuit de Vlaamse overheid een stelselmatige capaciteitsuitbreiding. Toch blijven de uitdagingen groot, want de bevolking in de Rand blijft toenemen en verjongen. 'Integratie begint op school', zegt Van Elsen. 'Investeren in onderwijs is de motor. Met het Toekomstforum zetten we daar op in. Zo lanceerden we onlangs, samen met vzw 'de Rand', het project *Lezen met klasse*, waarbij bibliotheken en scholen uit twintig gemeenten in Halle-Vilvoorde samenwerken om bij leerlingen het

Rudi Janssens

Koen Van Elsen

begrijpend lezen te bevorderen.' Janssens ziet een bijkomende uitdaging voor het onderwijs: leerkrachten blijven vinden. 'In Brussel is dat al langer een probleem en dat deint uit naar Vlaanderen.'

Mobiliteit: traag maar gestaag

Drie jaar na de BRIO-studie is ook mobiliteit nog altijd een prioritair thema. 'Dat ligt voor de hand', vindt Janssens. 'Grote verwezenlijkingen zijn er nog niet geweest.' Van Elsen nuanceert: 'Het gaat inderdaad traag, maar hier en daar zijn er al

'Wij kampen met grootstedelijke problemen, maar moeten het stellen met dezelfde middelen als een klein Vlaams dorp.'

ingrepen gebeurd. Zo is het GEN-netwerk verder uitgebouwd en worden er ook stappen gezet in deelprojecten die te maken hebben met de herinrichting van de Ring rond Brussel.' Van Elsen geeft als voorbeeld de werkzaamheden in Asse. Daar wordt momenteel een *Hoppinpunt* aangelegd. Dat is een plek waar je makkelijk van het ene naar het andere vervoermiddel kan overstappen. 'Van die deelprojecten met Vlaamse middelen worden ook de gemeenten beter.' Van Elsen geeft ook aan dat het Toekomstforum zich uitspreekt tegen de kilometerheffing van het Brussels Gewest. '85% van de 35 gemeenten die deel uitmaken van het Toekomstforum vragen Brussel om die kilometerheffing niet eenzijdig in te voeren. Vanuit de

Rand is er een grote toeloop naar Brussel. Voor het werk, voor een daguitstap. En ook omdat we er nog altijd naar de rechtbank moeten.'

Veiligheid nu wel een thema

Onderzoeker Janssens en zijn collega's vonden het drie jaar geleden opvallend dat het thema veiligheid door niemand als prioritair werd aangegeven. Volgens hem zou een rondvraag vandaag hetzelfde antwoord opleveren, maar daar denkt Van Elsen anders over. 'De criminaliteitsproblemen vanuit Brussel zijn toegenomen. We merken dat aan onze politie-inzet. Heel wat gemeenten breiden daarom hun cameranetwerk uit en passen hun politiebeleid aan. Maar dat is niet voldoende', vindt Van Elsen. 'Ook wij kampen met grootstedelijke problemen, maar moeten het stellen met dezelfde middelen als een klein

Vlaams dorp. Ik wil dat agenten in de Vlaamse Rand een premie krijgen, net zoals agenten in Brussel. Het is te gek dat politiemensen die in de Rand wonen naar Brussel trekken omdat ze daar meer kunnen verdienen.'

De Vlaamse Rand mag dan een specifieke regio zijn met bijzondere noden en problemen, toch blijkt nu al dat heel Vlaanderen te maken krijgt met de gevolgen van de bevolkingsgroei. 'Daarom is het goed dat wij als Toekomstforum kunnen wegen op het Vlaams beleid', zegt Van Elsen. 'We merken trouwens dat men met ons rekening begint te houden (het Toekomstforum bestaat zes jaar, n.v.d.r.).' En wie weet blijkt de Vlaamse Rand in de toekomst wel het schoolvoorbeeld voor Vlaanderen te zijn? 'Ik sluit alleszins niet uit dat de Rand in de toekomst niet meer *die uitzonderlijke regio* zal zijn', besluit Janssens.

DE Vlaamse Rand ein Beispiel für Flandern?

Mobilität, demografischer Wandel, Bildung, Erhalt der lokalen Eigenheit und des grünen Charakters. Vor drei Jahren waren dies laut den Bürgermeister des Vlaamse Rand die großen Herausforderungen für das Gebiet. Ist dies heute immer noch der Fall? ,Ja', klingt es wie mit einer Stimme bei Rudi Janssens, Forscher am Brüsseler Informations-, Forschungs- und Dokumentationszentrum (BRIO), und Koen Van Elsen (CD&V), Bürgermeister von Asse und

Vorsitzender des Zukunftsforums, einer Arbeitsgemeinschaft der Gemeinden aus Halle-Vilvoorde. Der Vlaamse Rand mag ein spezifisches Gebiet mit besonderen Bedürfnissen und Problemen sein, aber es erweist sich jetzt schon, dass ganz Flandern mit den Folgen des Bevölkerungswachstums zu kämpfen hat. ,Wer weiß, vielleicht entpuppt sich der Vlaamse Rand in Zukunft als Schulbeispiel für Flandern', sagt Van Elsen.

Een totaalervaring

DROGENBOS Midden mei opent in Drogenbos de gerestaureerde hoeve van schilderboer Felix De Boeck aan het FeliXart Museum de deuren. 'De geklasseerde 18e eeuwse hoeve van Felix, de bakoven en de bijgebouwen zijn nu helemaal gerestaureerd', vertelt Gudrun De Wilde, communicatieverantwoordelijke van FeliXart. 'Het was een werk van lange adem, maar we zijn heel blij dat het nu eindelijk zover is.' Een aantal woonvertrekken en het schildersatelier van de hoeve zijn opnieuw ingericht zoals ze waren toen Felix De Boeck er woonde en werkte. Het publiek is er in kleine groepjes welkom op zondagmiddag. 'Net als voor een bezoek aan het museum kan je reserveren via onze website of telefoon. Een van onze medewerkers of vrijwilligers zal de mensen rondleiden in de hoeve en uitleg geven bij de verschillende objecten van Felix De Boeck die we hebben teruggeplaatst. We houden het voorlopig nog kleinschalig. Eens de omstandigheden het toelaten, kunnen er ook grotere groepen en scholen op bezoek komen. De gerestaureerde hoeve heeft ook een grote polyvalente

ruimte. Die zullen we ter beschikking stellen van de verenigingen van Drogenbos. We vinden het heel belangrijk dat er een band is met de mensen van Drogenbos.' Met de opening van de gerestaureerde hoeve is een belangrijk nieuw hoofdstuk gerealiseerd van het verhaal dat FeliXart wil schrijven. 'Hiermee zijn we weer een flinke stap dichterbij de mix tussen natuur, cultuur en erfgoed die we onze bezoekers willen bieden. In de toekomst willen we ook graag nog werk maken van ecologische volkstuintjes voor de mensen van Drogenbos, een kinderboerderij... Aan ideeën geen gebrek', lacht De Wilde. 'Op termijn moet een bezoek aan onze site eigenlijk een daguitstap worden waarbij de bezoekers kunnen genieten van kunstwerken in het museum, terug gekatapulteerd worden naar de tijd van Felix in de hoeve, en een wandeling maken door de hoogstamboomgaard en het natuurdomein Het Moeras.' - TD

i Meer informatie over de FeliXart-site, de hoeve en het museum vind je op www.felixart.org.

Nieuwe fietskaart

VLAAMS-BRABANT Toerisme Vlaams-Brabant lanceert een nieuwe fietskaart. Aanleiding is de vernieuwing van het fietsnetwerk in de Groene Gordel. 'Er zijn extra trajecten en knooppunten bij gekomen in de Groene Gordel en nieuwe bewegwijzering geplaatst, goed voor 1.100 km fietsplezier', zegt gedeputeerde voor Toerisme Gunther Coppens (N-VA). De voorbije maanden zijn in de regio bijna 12.000 nieuwe borden geplaatst, de oude zijn weggenomen. 'De thematische fietslussen, bewegwijzerd met 6-hoekige wit-rode borden, zijn opgenomen in het fietsnetwerk. De bewegwijzering van deze fietslussen is weggenomen. Wie de fietslussen wil rijden, kan dat nog steeds, maar dan door de knooppuntenbewegwijzering te volgen. Op de fietskaart vind je 150 km nieuwe trajecten, 80 km verbeterde trajecten en 100 nieuwe knooppunten.' Op het vernieuwde fietsnetwerk kwamen er ook twee toegankelijke routes bij voor mensen met specifieke noden: de Sportionium-route vanuit Vilvoorde naar Zemst en de Halle-Leeuw-route vanuit Halle naar Sint-Pieters-Leeuw. - TD

i De nieuwe fietskaart kost 7 euro en is te koop in de boekhandels en toeristische infokantoren of online via www.toerismevlaamsbrabant.be/publicaties. Fietstochten op het netwerk kan je ook plannen via www.toerismevlaamsbrabant.be/fietsrouteplanner.

Provincie stopt met FairTrade

VLAAMS-BRABANT De provincie Vlaams-Brabant heeft beslist om haar FairTrade-label niet te vernieuwen. 'We blijven ons voor alle duidelijkheid engageren voor eerlijke handel in ons beleid en onze werking', zegt gedeputeerde Bart Nevens (N-VA). 'Maar voortaan zal dat niet meer gebeuren binnen de FairTradeProvincie-campagne die is opgezet door vier ngo's. Binnen het provinciale beleid zetten we in op projecten die een link hebben met het klimaat in het Zuiden, terwijl het bij FairTrade vooral draait om de klassieke Noord-Zuidwerking. Daardoor voelen we ons ook minder verbonden met het FairTrade-verhaal en hebben we beslist de verbintenis met de FairTradeProvincie-campagne niet te hernieuwen. De mankracht die nodig was voor de administratieve procedures, die horen bij het FairTrade-label, zetten we nu in binnen onze eigen werking. Duurzaamheid en eerlijke handel blijven een rode draad in ons aankoopbeleid. We zoeken naar oplossingen met de minste impact op het milieu, die sociaal en ethisch verantwoord zijn. En we beperken het aantal voedselkilometers door de korte keten landbouw te stimuleren en streekproducten te promoten. Voor ons is eerlijke handel ook een lokaal verhaal.' Bij FairTrade wordt er enigszins verbaasd gereageerd op de beslissing van de provincie. 'We vinden het jammer dat Vlaams-Brabant niet meer deelneemt', zegt Lisa Van der Schueren van FairTrade Belgium. 'We proberen de administratieve rompslomp die bij het label hoort zo klein mogelijk te houden, maar er is nu eenmaal een bepaalde rapportering nodig. Vragen we dat niet, dan wordt het FairTrade-label volledig uitgehold.' - TD

Voetballen in het Nederlands

SINT-PIETERS-LEEUV Een aantal voetbalclubs uit de Vlaamse Rand hebben de voorbije paasvakantie een taal- en voetbalstage georganiseerd voor jonge anderstalige spelertjes. Tijdens zo'n stage worden de voetbaltrainingen afgewisseld met momenten waarop het Nederlands wordt geoefend. Eén van de clubs was KV Zuun uit Sint-Pieters-Leeuw. 'We konden voor de taalsessies een beroep doen op leerkrachten uit de omgeving', vertelt Wouter De Craen, stageverantwoordelijke bij KV Zuun. 'Zij oefenden samen met de anderstalige kinderen hun Nederlands. De laatste jaren neemt het aantal anderstalige spelertjes flink toe en dat zorgt voor een aantal uitdagingen. Hen de kans bieden om tijdens zo'n stage aan hun Nederlands te werken, is goed voor het clubgevoel én de integratie van de kinderen.' De voetbalclubs gingen tijdens de taalsessies aan de slag met materiaal van het team Taalpromotie van vzw 'de Rand'. 'We bezorgden KV Zuun, KFC Strombeek, KSC Grimbergen en KVK Wemmel bijvoorbeeld onze speldoos over voetbal, onze voetbalwoordenboekjes en ons ganzenbord', legt Cindy Van Dijck van vzw 'de Rand' uit. 'Met dat materiaal kunnen ze op een speelse manier hun Nederlands oefenen. Anderstalige kinderen, die naar een Nederlandstalige school gaan, spreken tijdens de vakantie vaak erg weinig Nederlands. Dankzij zo'n stage blijven ze in contact met de taal.' TD

Stiltepad en troostplek

HUIZINGEN Het provinciedomein van Huizingen heeft samen met Kom op Tegen Kanker een stiltepad uitgewerkt, dat door het bos van het domein loopt. 'Wandelen in de natuur werkt helend voor kankerpatiënten. Ze kunnen er tot rust komen. Daarom is Kom op tegen Kanker blij met initiatieven als deze, die kankerpatiënten de kans geven om volop van die natuur te genieten', zegt Mark Michils, directeur van Kom Op Tegen Kanker. Langs het nieuwe wandelpad zijn er stopplaatsen die aangeduid worden met een houten dier, gemaakt door kunstenaar Koen Vandewalle. 'Er zijn acht beeldhouwde dieren te bezichtigen. De dieren worden gelinkt aan menselijke karaktertrekken en zorgen zo voor reflectie', vertelt gedeputeerde voor de provinciedomeinen Ann Schevenels (Open VLD). Langs het stiltepad richtte de provincie samen met FERM ook een troostplek in. 'De troostplek is ingericht als een nest', legt Monique De Dobbeleer, voorzitter van FERM, uit. 'Je vindt er een paar gedachentakken waaraan mensen een houten schijfje kunnen ophangen. Op zo'n schijf kan er een woord, zin of gedichtje worden geschreven. De natuurelementen gaan met de tijd de woorden op de schijfjes doen vervagen, en de natuur neemt de gedachten met haar mee', zegt De Dobbeleer. Ook in buurgemeente Sint-Genesius-Rode komt er binnenkort een troostplek. Gemeenschapscentrum de Boesdaalhoeve slaat de handen in mekaar met het Agentschap Natuur en Bos en Femma om er eentje in te richten in het park rond de hoeve.' TD

Er komt een nieuwe en grotere Lidl aan de Hallesesteenweg in **Sint-Genesius-Rode**. • Brussels Airport in **Zaventem** heeft een nieuw ultramodern logistiek gebouw van 50.000 m² in gebruik genomen. • Meer dan duizend buurtbewoners tekenden een petitie tegen de aanvraag voor een 27 meter hoge pyloon voor mobiele telecommunicatie aan de treinhalte Holleken in **Linkebeek**. • In **Drogenbos** gaat op 3 mei de blauwe zone in voor het hele grondgebied. Bedoeling? Eigen inwoners met een bewonerskaart kunnen hun auto kwijt op één van de 1.900 parkeerplaatsen die Drogenbos telt. • **Hoeilaart** investeert in mobiele camera's voor toezicht op de Mariënparking en aan het sport- en jeugdcentrum Koldam. • **Dilbeek** inventariseert alle bomen langs de wegen om een gemeentelijk bomenplan op te maken. • Kleine gezelschapsdieren laten cremieren, kan al enkele jaren in het dierencrematorium Incinera in **Zellik**. Nu kunnen er door de installatie van een nieuwe oven ook paarden worden gecremeerd, een primeur voor Vlaanderen. • Warenhuisketen Delhaize start met de bouw van een nieuwe wijnbottelarij op de voormalige site van Het Laatste Nieuws in **Kobbelegem**. Het gaat om een investering van 25 miljoen euro en 73 arbeidsplaatsen. • De Vlaamse overheid heeft het licht op groen gezet voor werkwinkelwijk Broeklin in **Machelen**, de opvolger van Uplace. • Op de begraafplaats van **Koningslo** komt een oosters gericht perk waar moslims hun laatste rustplaats kunnen vinden. • Op de Ring rond Brussel tussen **Wezembeek-Oppem** en het Vierarmenkruispunt zijn nieuwe geluidsschermen geplaatst. • Kostprijs: 13 miljoen euro. • Wie vanuit

het station van **Zaventem** of **Nossegem** de trein neemt naar het vaccinatiecentrum in de Skyhall op Brussels Airport moet geen Diabolotaks van 5,5 euro betalen. Er worden zo'n 60.000 inwoners van **Zaventem**, **Kraal-nem** en **Wezembeek-Oppem** verwacht voor een prikje. • Manfred Aebi (88) uit **Wemmel** is overleden. Hij maakte het Zwitserse horlogemerkt Rodania bekend door de oorworm 'Ro-da-ni-aaaa' tijdens wielervedstrijden. • De provincie weigert een vergunning voor de inplanting van drie padel- en zes tennisvelden naast het Baron Brugmann de Walzinplein in **Sterre-beek**. • **Machelen** legt op de Bosveldsite en in het park van **Diegem** tijdelijk extra sport- en speelterreinen voor jongeren aan. • In het hoofdkantoor van Exxon-Mobil in **Diegem** verdwijnen 150 van de 800 banen. • In **Diegem** protesteren buurtbewoners tegen de bouw van drie hotels en een kantoorgebouw in het Bessenveld. • Omdat de huidige restafvalzakken niet bestaan uit 80 procent gerecycleerde plastics zal **Grimbergen** de rode zakken vervangen. Zo voldoet de gemeente aan de normen opgelegd door OVAM. • De nieuwe feestzaal op de vroegere site van Douwe Egberts in **Strombeek** krijgt de naam 'Den Douwe'. • Ruim 750 inwoners van **Merchtem** hebben een bezwaarschrift ondertekend tegen het nieuwe mobiliteitsplan voor het centrum. • Infrabel start binnenkort met de bouw van een fietstunnel ter vervanging van de voetgangersoverweg tussen de Ringlaan en de Langestraat in **Asse**, langs de spoorlijn Dendermonde-Brussel. Samen met de provincie en de gemeente Asse wordt ook een deel van de fietssnelweg tussen Asse en **Zellik** aangelegd. Kostprijs: 2,1 miljoen euro. • De aftakking van de fietssnelweg F3 tussen Brussel en Leuven naar Brussels Airport in **Zaventem** is klaar. • De provincie Vlaams-Brabant geeft 130.000 euro voor 24 projecten die de handelskeren in Aarschot, Affligem, **Beersel**, Diest, **Dilbeek**, **Grimbergen**, Halle, Herne, Kampenhout, Kapelle-op-den-Bos, Keerbergen, Kortenaeken, Lubbeek, **Overijse**, Pepingen, Roosdaal en **Zaventem** moeten versterken. • De Mobiliteitscentrale Aangepast Vervoer viert zijn vijfde verjaardag in provinciaal beheer en heeft sindsdien 33.667 ritten uitgevoerd voor mensen met een beperkte mobiliteit. • JH

800.000 euro voor meer biodiversiteit

VLAAMS-BRABANT De provincie investeert meer dan 800.000 euro in 23 projecten die de biodiversiteit in de provincie moeten verbeteren. 'In het sterk verstedelijkte en dichtbevolkte Vlaams-Brabant is het niet makkelijk om de natuur weer dichtbij de mensen te brengen, maar de coronacrisis toont nogmaals aan hoe noodzakelijk dat is. Daarom krijgen projecten die de biodiversiteit in onze provincie versterken onze steun', zegt gedeputeerde voor Leefmilieu Bart Nevens (N-VA). Concreet gaat het om projecten die zorgen voor meer natuur, de omgeving beter wapenen tegen de gevolgen van de klimaatverandering en de leefgebieden en planten verbeteren. In de Vlaamse Rand krijgen zes projecten een deel van de subsidiepot. In Asse gaat er 24.000 euro naar

meer en betere natuur rond de hoeve Hooghof. De gemeente Tervuren krijgt 33.000 euro voor de aankoop en bebossing van een gebied tussen het Zoniënwoud en de rivier de Voer. In **Zaventem** gaat 16.000 euro naar een insectenproject in het Woluweveld. Het Regionaal Landschap Brabantse Kouters krijgt 52.000 euro om een netwerk van overwinteringslocaties voor vleermuizen uit te bouwen. In **Grimbergen** kan de gemeente rekenen op bijna 14.000 euro subsidies voor betere natuur in de holle wegen tussen de vallei van de Maalbeek en de Tangebeek. En het Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei krijgt bijna 36.000 euro om de biodiversiteit in de boomgaard en de tuin van de Hove Felix De Boeck aan het Felixart-museum in Drogenbos te versterken. • TD

Pierebad blijft gesloten

STROMBEEK-BEVER Het zwembad Pierebad in Strombeek-Bever zal nog zeker tot het najaar gesloten blijven. Het is wachten op een overnemer en op het einde van de werken aan het zwembad. Het Pierebad ging eind 2020 dicht omdat er dringende herstellingen moesten gebeuren. 'Die werken verliepen vlot, maar wat later doken er andere problemen op', vertelt burgemeester van Grimbergen Chris Selleslagh (Open VLD). 'Ook op het vlak van de brandveiligheid moeten er een aantal extra ingrepen gebeuren om te voldoen aan de nieuwe normen. Dat moet allemaal eerst in orde zijn voor we het zwembad laten overnemen.' De gemeente blijft eigenaar van het gebouw, maar geeft de uitbating uit handen. 'We denken dat de uitbating van een zwembad niet meer tot de kerntaken van de gemeente behoort. Het wordt voor ons ook steeds moeilijker om geschikt personeel te vinden. Daarom kiezen we voor een concessieformule. Er zijn intussen al drie kandidaat-overnemers. We hakken binnenkort de knoop door en hopen dat het Pierebad dan zo snel mogelijk weer kan openen.' • TD

De terugkeer van Rock Ternat

TERNAT Acht jaar na de laatste editie komt er een vervolg van het muziekfestival Rock Ternat. Dat moet plaatsvinden aan het sportcentrum van Ternat tijdens het laatste weekend van augustus. 'In 2013 is de stekker er na 22 jaar uitgetrokken', vertelt Lotte Van Gestel van Rock Ternat. 'Het festival bleek niet langer financieel haalbaar. Toch is het vuur nooit helemaal gedoofd. Niet bij de organisatie niet bij het publiek. We weten dat het allesbehalve evidente tijden zijn om een comeback te maken, maar we gaan er toch voor.' Het publiek loopt alvast warm voor een nieuwe editie van Rock Ternat. Op 1 april lanceerde de organisa-

tie een crowdfundingactie waarbij je voor 50 euro vriend van Rock Ternat kan worden. 'In amper een week tijd hadden we 400 vrienden bij mekaar en 20.000 euro op de rekening om het festival te organiseren. Niemand van ons had verwacht dat we dat doel zo snel zouden bereiken. Hoe Rock Ternat 2021 er zal uitzien, is nog niet duidelijk. Het coronavirus zal bepalen wat het wordt: een kleinschalig festival met maximaal 400 mensen, een iets groter evenement voor 1.000 toeschouwers of eentje met alles erop en eraan voor nog meer volk. Eén zaak is wel zeker: de bands op het podium zullen 100% Belgisch zijn.' • TD

7 | DE MENS EN ZIJN DING

Jean Dewaerheid en Napoleon

Van postzegel tot champagne-capsule

Wat begon als een postzegelverzameling heeft ondertussen geleid tot vier boeken. Jean Dewaerheid is gepassioneerd door de Franse keizer Napoleon, die exact tweehonderd jaar geleden overleed, maar nooit heilig zal worden verklaard. **TEKST** Michaël Bellon • **FOTO** Filip Claessens

Jean Dewaerheid is geboren en getogen in Machelen. Hij was docent in het Frans-talig hoger onderwijs La Haute Ecole Lucia de Brouckère, waar hij Nederlands gaf. Zijn verantwoordelijkheid voor het Erasmus-programma gaf de Germanist een brede kijk op de wereld. Lokaal is Dewaerheid voorzitter van de Koninklijke Hobbyclub Machelen, waar verschillende hobby's aan bod komen. Zelf begon hij ooit met postzegels te verzamelen, de hobby die aan de basis ligt van zijn huidige passie: Napoleon Bonaparte, de beroemde Franse veroveraar en dictator die op 5 mei 1821 op Sint-Helena overleed, waarover Dewaerheid vier boeken heeft geschreven. 'Zoals veel filatelisten begin je met het verzamelen van Belgische zegels', legt hij uit. 'Als je dan 95% van die zegels hebt, ga je thematische verzamelingen aanleggen. Zo ben ik op een gegeven moment begonnen met het verzamelen van zegels over Napoleon, en dat is een groot avontuur geworden. Ik heb bewondering voor die figuur, maar hoe meer je over hem te weten komt, hoe minder sympathie je overhoudt.'

Tuchthuis

Van elke zegel over Napoleon probeerde Dewaerheid aanvankelijk de geschiedenis te achterhalen. 'In mijn albums heb ik die zegels bewaard met de tekst die ik er heb bijgeschreven. Op een dag raadde een vriend me aan om er een boek over te schrijven. Zo heb ik op basis van ongeveer driehonderd postzegels *Napoleon*

Verzegeld-Napoléon Timbré geschreven, een tweetalige uitgave bij Les Presses du Midi in Frankrijk. Daarop volgde het boek *Napoleon en de gevolgen van zijn beleid*, over zijn invloed op het onderwijs, het gerecht, de scheiding tussen kerk en staat, het verkeer in onze gewesten.'

'Wanneer hij op veldtocht ging, betaalde hij dames om voor hem muziek te spelen, voor te lezen of nog wat andere zaken.'

Dewaerheid geeft ook lezingen waarin hij probeert te focussen op de regio waar hij spreekt. 'Als ik een lezing geef in Vilvoorde dan komt bijvoorbeeld het Tuchthuis of *De Correctie* aan bod. Napoleon heeft deze gevangenis een bezoekje gebracht en heeft naar dat model in Frankrijk soortgelijke gevangenissen laten bouwen.'

Napoleon en de vrouwen

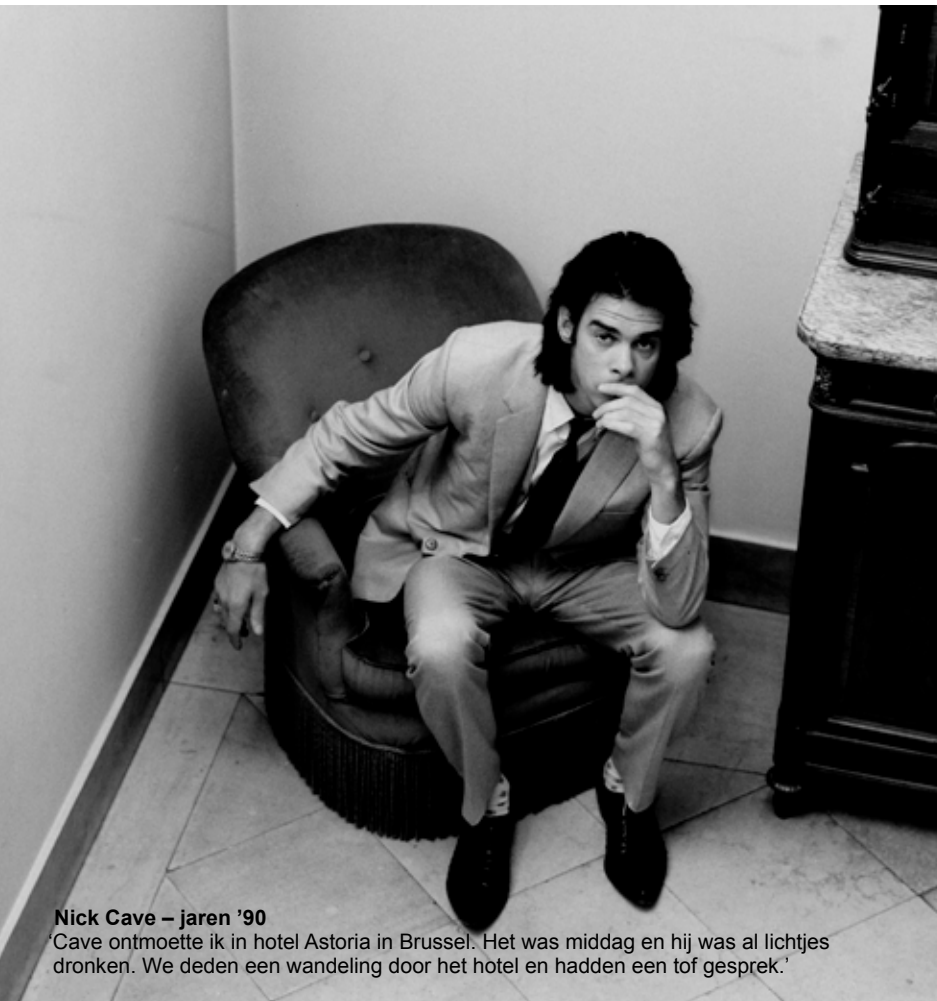
Het derde boek van Dewaerheid luidt *De vrouwen van Napoleon*. 'Makkelijk om te schrijven, dacht ik, maar als je wat opzoekingen doet, dan kom je aan zestig gekende vrouwen die in zijn leven een rol hebben gespeeld. Behalve zijn moeder en zijn drie zusters zijn dat hoofdzakelijk minnaressen. Hij is twee keer getrouwd, en bijna een derde keer met zijn Poolse minnares Maria Walewska. De meeste

mensen weten niet dat wanneer hij op veldtocht ging hij lokale dames betaalde om voor hem muziek te spelen, voor te lezen uit een boek,... en nog wat andere zaken. De rol van de vrouw bij Napoleon kan herleid worden tot *Sois belle et tais-toi*. De vechtersbaas, die tot 1803 wel degelijk als ideaal had om met zijn talloze veldslagen de idealen van de Franse revolutie uit te dragen, zette die idealen ook naar zijn hand. Zo sprong hij met de gedachte dat iedereen gelijk is nogal losjes om. Niet alleen waren de vrouwen in zijn ogen ondergeschikt aan de man, ook de slavernij, die hij aanvankelijk afschafte, heeft hij nadien om economische redenen terug ingevoerd.'

Champagne

Zodra het kan, zal Dewaerheid opnieuw lezingen houden en kan ook de Hobbyclub van Machelen zijn activiteiten hernemen. 'Tegenwoordig zijn er veel minder verzamelaars van postzegels, sigarenbandjes of munten. Vandaag houdt ongeveer de helft van de verzamelaars zich bezig met champagnecapsules. Dat heeft het voordeel dat je die champagne ook eerst kan opdrukken. (lacht) De Hobbyclub is overigens begonnen met verschillende uitgaven van capsules. Naar aanleiding van mijn vierde boek *Napoléon et moi* heb ik champagne met bijzondere capsules besteld.'

i www.dewaerheid.be of
jean.dewaerheid@telenet.be, en
www.hobbyclubmachelen.be

Nick Cave – jaren '90

'Cave ontmoette ik in hotel Astoria in Brussel. Het was middag en hij was al lichtjes dronken. We deden een wandeling door het hotel en hadden een tof gesprek.'

Robert Smith (The Cure) – 1987

'Robert Smith heb ik gefotografeerd in de gebouwen van de VRT. Een vriendelijke man. Opvallend: onder zijn arm had hij zo'n box wijn van drie liter mee, waarvan hij zich regelmatig bediende.'

Wereldsterren voor de lens

Tina Turner, Elton John, Miles Davis, David Bowie, Kate Bush, Bob Dylan, Nick Cave, John Cale, Iggy Pop, The Cure, Kiss, The Red Hot Chili Peppers,... De lijst van popsterren die voor de lens van Filip Wouters stonden, is adembenemend. En toch had hij net zo goed filosoof kunnen worden. Hoe wordt een jongen uit Dworp de fotograaf van wereldsterren?

TEKST Anne Peeters • FOTO Filip Wouters

Was ik voorbestemd? Of was het toeval dat ik fotograaf ben geworden? Ik weet het niet. Mijn grootvader was ook fotograaf. Als kind was ik gefascineerd door de glazen platen waarmee hij werkte. Mijn moeder was een vrijgevochten vrouw voor haar tijd en fotografeerde ook. Ze had in de jaren 1950 al een vrij gesofisticeerde camera. Als kind hield ik me op zondagnamiddag bezig met onze fotoalbums en dia's. Foto's en dia's hadden toen iets magisch. Toch dacht ik niet meteen

fotografie te studeren. Ik kom uit een vrij intellectueel milieu en was als adolescent op zoek naar antwoorden op de grote levensvragen, las veel filosofen als Plato en Nietzsche,... Filosofie studeren in Gent leek dan ook de juiste keuze. Dat viel tegen. De studie leverde me meer vragen op dan ik antwoorden vond. Ik stopte en ben bij een fotograaf in de buurt beginnen werken. Ik ontwikkelde films en drukte foto's af. Ik was een soort fotograaf-op-leercontract.'

'Een oom van me – die ook Philip Wouters heette – werkte als wetenschapsjournalist bij de krant *De Standaard* en stimuleerde me om er te solliciteren als fotojournalist. Ik kon er beginnen, maar heb het tot ontzetting van mijn familie niet gedaan. In de crisis van de jaren 1980 een goed betaalde, vaste job weigeren deed je niet, maar ik had mijn passie al gevonden in de muziekfotografie. Voor muziekblad *Backstage* mocht ik vanaf 1983 popsterren fotograferen. Dat blad was een kweekvijver voor talent, met namen als Serge Simonart, die later voor *Humo* zou werken, filmrecensent Roel Van Bambost,... Hoe ik daar ben binnengeraakt? Met foto's van David Bowie zijn *Serious Moonlight Show*. Foto's die ik eigenlijk niet mocht nemen, maar ik verstopte een lens in mijn ene kous en de body van mijn camera in de andere en smokkelde ze binnen en zo kon ik toch foto's nemen. Ik stuurde de foto's naar *Backstage*. Ze vonden ze goed, en de rest is geschiedenis. Ik

Red Hot Chili Peppers – jaren '90

'Ik arriveerde in het Sheraton in Brussel tegen lunchtijd. De band zat toen in zijn wilde periode, de jongens waren duidelijk onder invloed. Toen een ober met een zilveren dienblad vol sandwiches arriveerde, begonnen Flea en Kiedis een *foodfight*. Hilarisch en *gefundenes fressen* voor een fotograaf.'

werd één van hun vaste fotografen, na een aantal jaren hoofdfotograaf. Het was slecht betaald, maar je kreeg buitengewone kansen. Later werkte ik als fotocorrespondent in België ook voor het muziekmagazine OOR, waar Anton Corbijn hoofdfotograaf was en de artistieke lijn aangaf.'

Starstruck

'In de beginjaren van mijn carrière was ik al blij dat ik tot bij al die groten der aarde raakte. Van muziekfotografie alleen kan je in België niet leven, maar ik had de fotostudio waar ik werkte

'Ik dacht: O, had ik maar even alleen kunnen zijn met Tina Turner, voor die ene perfecte foto.'

overgenomen en combineerde de twee. Ik had gelukkig al wat métier opgedaan en genoeg studio-ervaring om in de weinige tijd die je krijgt toch een sterk portret te maken. Op persconferenties, in hotelkamers, soms met een hele hoop persmensen erbij... Het feit dat ik voor een gespecialiseerd muziektijdschrift als Backstage werkte, zorgde ervoor dat muzikanten mij extra credit gaven. Voor Ray Davies van *The Kinks* was ik niet zomaar de zoveelste die kwam vragen wie

'Lola' nu eigenlijk was. Het magazine werd graag gelezen door muzikanten omdat de nieuwste gitaren – Fender of Gibson – er besproken werden en je er kon lezen waarom Gary Moore net dat type snaren gebruikte voor zijn sound. Met sommigen had ik een goed contact. Iggy Pop bleek een vriendelijke man, in tegenstelling tot zijn imago. Met Nick Cave ben ik een lange wandeling gaan maken, ook al was hij lichtjes aangeschoten. Singer-songwriter Ben Harper bleek een zachte, gevoelige man te zijn, heel nuchter ook. Hij dronk geen alcohol, at bio. Soms was het ook schrijnend: jazzlegende Miles Davis fotografeerde ik op het einde van zijn leven. Die man was totaal óp. Zijn talent om zich telkens helemaal te geven had zijn tol geëist, met een zware cocaïneverslaving. Soms waren de ontmoetingen ook minder aangenaam. Ik vind de muziek van John Cale goed, maar de man zelf deed ronduit vervelend. Bij de *Red Hot Chili Peppers* had ik dan weer het gevoel dat ze hun rol van *wilde jongens* speelden toen ze een *foodfight* begonnen met de sandwiches van een zilveren plateau die een chique ober net had neergezet. Dat levert natuurlijk geweldige beelden op.'

Artistieke evolutie

'In het begin van mijn carrière werkte ik intuïtief, toch wel onder de indruk van al die popsterren. Ik had vaak weinig tijd, moest razendsnel nadenken

EN Snapping the stars

An absolutely breath-taking list of pop stars have been captured by Filip Wouters' camera! And yet he might just as well have become a philosopher. How did a boy from Dworp end up becoming a celebrity photographer? 'Well, it all began with taking shots of David Bowie's *Serious Moonlight Show*. I was not supposed to be taking them, but I hid a lens in one of my socks and the body of my camera in the other and smuggled them into the concert so I could take pictures anyway. I sent them off to the *Backstage* music magazine. The people there thought they were good, and the rest is history. I became one of their regular photographers, and landed the job of chief photographer after a few years. Pop photography is a profession with a limited shelf life. You can't keep on doing it forever. After all those years of shooting pictures, the time has now come to preserve and share all that work and history.'

over licht, hoeken, lens, sluitertijd, zeker in het pre-digitale tijdperk. Met de jaren groeide het vertrouwen en ging ik gestileerder werken, geïnspireerd door grote voorbeelden als Helmut Newton, David Bailey en Robert Mapplethorpe. Die evolutie zie je in mijn werk. Popfotograaf is een vak met een beperkte houdbaarheidsdatum. Je kan het niet eeuwig blijven doen. Van 1983 tot pakweg 2010 heb ik een heel oeuvre uitgebouwd, in 2010 verscheen een fotoboek. Als fotograaf ben je ook een geschiedschrijver. Met je lens leg je een stuk geschiedenis vast. Na de jaren van fotograferen, zijn het nu de jaren om dat werk en die geschiedenis te conserveren en te delen, zo heb ik het gevoel. Er komt nog een tweede fotoboek, waarvoor ik nu aan het selecteren ben. Doorheen die duizenden negatieven gaan, is een immens werk, maar nu ik zo terugblik ben ik een tevreden man. Mijn boeken zijn als gouden medailles op de Olympische Spelen. Ze zijn een bekroning van al dat harde werk, al dat zweet.'

i In 2010 verscheen het eerste fotoboek met verzameld werd van Filip Wouters, *Pop portraits by Filip Wouters. Twenty five years of rock photography*, van uitgeverij The Production Department. RandKrant mag tien exemplaren weggeven. Interesse? Contacteer Wouters via www.filipwouters.be of via zijn instagram account [filipwoutersbe](https://www.instagram.com/filipwoutersbe). Meer sterren van Wouters via www.randkrant.be

De gemeente van de Trage Wegen

De jongste jaren stonden de Trage Wegen nog nooit zo veel in de belangstelling als nu. Sommige gemeenten nemen het voortouw om dit verkeersluwe netwerk uit te bouwen, andere treden eerder schoorvoetend toe.

TEKST Herman Dierickx • FOTO Filip Claessens

Als er vandaag één gemeente in het arrondissement Halle-Vilvoorde aan de kop staat van het aantal mooi uitgewerkte Trage Wegen, dan is dat ongetwijfeld Zemst. Al enige tijd timmert de vzw VVV Toerisme Zemst, samen met het gemeentebestuur, aan de Trage Wegen. Exact een jaar geleden is zo goed als het volledige grondgebied voorzien van een autoluw netwerk dat inmiddels bestaat uit niet minder dan veertien lusvormige trajecten. Op de goede overzichtskaart die is uitgebracht door de Toeristische Dienst van Zemst vind je alle trajecten keurig in beeld gebracht, alles samen bijna honderd kilometer. Je hebt dus in één beeld de keuze van alle parkoersen. Deze maand komen daar nog vier gemeentegrensoverschrijdende lussen bij, nog eens goed voor bijna veertig kilometer rustig wandel- en fietsplezier.

Landelijkheid

Het moet gezegd: in mijn zoektocht naar de bestaande Trage Wegetrajecten in de Rand rond Brussel heeft deze vzw een van de beter uitgebouwde websites. Je vindt er onwaarschijnlijk veel informatie over alle trajecten en je krijgt zicht op de vrijwilligers die dit alles mogelijk maken. Bovendien is de site bijzonder gebruiksvriendelijk. Wat een voorbeeld!

Intussen wandelde ik meer dan de helft van de voorgestelde trajecten af, en ook dan valt de professionele manier van het selecteren van de trajecten op. Er is gekozen voor zoveel mogelijk officiële Trage Wegen, gecombineerd met pittoreske passages, met interessante weetjes of een boeiende geschiedenis. Als je op het terrein een keuze moet maken tussen bepaalde opties vind ik dat er meestal de juiste weg wordt ingeslagen. Meteen krijg je een goed beeld van de landschappen van deze groene gemeente. De landelijkheid druipt er vanaf en je krijgt de parkoersen op een dienblaadje aangeboden. Dat heeft ongelooflijk veel werk gevraagd.

Meer dan wandelen

Voorzitter Jean-Pierre Lenaerts vzw VVV Toerisme Zemst: 'Expertise, ervaring, efficiëntie, structuur,

Tom Serkeyn is journalist bij RINGtv en violist bij de Vilvoordse muziekgroep *Zakdoek*. Hij is geboren in Brussel en woont in Peutie. Voor *RandKrant* schrijft hij afwisselend met Fatima Ualgasi, Joris Hintjens, en Dirk Volckaerts de column *mijngedacht*.

volharding en timemanagement waren voor ons belangrijk om de vooropgestelde deadline van één jaar te halen. Dankzij de tomeloze inzet van Véronique Baudrez, Theo Goovaerts en mijzelf zijn we in ons opzet geslaagd. De ambitie is nu om op dit elan verder te gaan en het netwerk nog uit te breiden.'

Bij mijn weten is de samenwerking met enkele verenigingen uit de gemeente redelijk uniek en zorgt ze voor een stevige meerwaarde. Zo werkten de heemkundige kring De Semse en Natuurpunt Zemst mee om er meer dan een louter wandeltraject van te maken. Een heel aantal routes lopen door een natuurgebied in beheer van Natuurpunt en je krijgt historische informatie over specifieke locaties waarlangs je passeert. Over de manier waarop die informatie wordt voorgesteld is goed nagedacht.

Dit verdient navolging

'VVV wil het klimaat niet extra belasten dan nu al het geval is. Daarom geen dure folders meer, maar we bieden alle routes digitaal en gratis aan via onze website.' Op die manier is de vzw een schitterende ambassadeur voor de trajecten van de Trage Wegen. En dat wordt gewaardeerd. Op mijn routes kwam ik verschillende mensen tegen die de website kenden en gebruikten. Passante Emma: 'Als je zin hebt om de gemeente eens vanuit een ander perspectief te verkennen, kan je best terecht op de website van VVV Toerisme Zemst. Je vindt er praktische informatie en soms wat achtergrondperspectief.'

Ook op het terrein ziet het er goed uit. Zowat overal zijn de naambordjes van de Trage Wegen keurig aangebracht en heb je voldoende aan de kaartjes om je weg makkelijk terug te vinden. Zelfs voor een complete vreemdeling moet het perfect mogelijk zijn om het parkoers naadloos te volgen. Dit soort initiatieven verdient veel respect en navolging. Mochten alle Trage Wegen, en bij uitbreiding alle andere wandeltrajecten, op deze manier beschikbaar zijn voor het publiek dan zouden velen daar gretig gebruik van maken. Aan jou om het zelf eens uit te testen.

 sites.google.com/site/vvvtoerismezemst

Ook voor jou

Ik was veertien toen *Ook voor jou* uitkwam, dat was in 1975. Ik kocht de LP die Kris De Bruynes grote doorbraak zou betekenen van mijn schamele spaarcenten in *De Muziekdoos*, een platenwinkel in de Mechelsestraat in Vilvoorde. Kris De Bruyne woonde toen in Vilvoorde en dat zou hij iedereen duidelijk maken. De opener van *Ook voor jou* is 'Vilvoorde City'. Ondanks het weinig flatteuze beeld dat De Bruyne daarin ophangt van Vilvoorde is zijn song zowat uitgegroeid tot nationale hymne van mijn 'ellendig nest'. Maar *Ook voor jou* was veel meer dan *Vilvoorde City* alleen, ook de andere nummers raakten bij mij een snaar die in die tijd zeer strak gespannen stond. Als ik het oude stuk vinyl nu nog eens opleg, word ik weemoedig, het is één brok jeugdsentiment.

Den Drinkwinkel in de Olmstraat was lang voor ik de zaak bijna dagelijks frequenteerde al een roemrucht café. Maar op mijn vijftiende was ik er nog niet binnen geweest. Waarom hij mij uitkoos weet ik niet meer, maar op een middag nam een schoolgenoot uit een hogere klas me op sleeptouw. 'We gaan eens naar *Den Drinkwinkel*'; zei hij samenzweerderig. Voor broekventjes als ik was het café een no-go zone, maar hij had duidelijk al van de verboden vrucht geproefd. Nu wist ik van horen zeggen dat Kris De Bruyne in de Olmstraat woonde en dat *Den Drinkwinkel* zijn stamkroeg was en dus wie weet...

En ja hoor, de zanger met zijn haast mythische status hing er moederziel alleen aan de toeg. Hij zag er even troebel uit als op de foto van de platenhoes, de jonge halfgod was wellicht al half zat ondanks het vroege uur. Hij scheen mijn maat goed te kennen maar hij deed er nogal schamper tegen, mij

negeerde hij volkomen. Ik was toen nog geen bekend columnist van *RandKrant*. Ik vond het allemaal wel opwindend! Het beantwoordde perfect aan het balorige imago dat de zanger met zich meezeulde. Hij had een kwade dronk, zo werd gezegd, en zelf ontkende hij dat niet eens. In *Vilvoorde City* zong hij toch dat het in *Den Drinkwinkel* van Cuyvers Pol zeer droevig drinken is en dat het daar soms wel eens uit de hand loopt omdat hij zijn meisje mist? Later zou ik Kris leren kennen in heel andere omstandigheden als een aimabele man. Was hij gelouterd door het leven of was het beeld van branieschopper altijd een beetje overtrokken geweest? Vilvoorde had hij al lang verruild voor Sint-Amands aan de Schelde, maar van enige wrok ten aanzien van het 'ellendig nest' was helemaal geen sprake meer.

Kris De Bruyne overleed op drie februari van dit jaar, zeventig werd hij. De kerel die me destijds inwijdde in *Den Drinkwinkel* toert al vele jaren door de Elysesse velden op de motorfiets waarmee hij verongelukte. *Den Drinkwinkel* sloot in 1984 de deuren, de legendarische kroeg is nu een gewoon rijhuisje. De aangespoelde 'Ollander' Dirkjan Oldenhof die *Den Drinkwinkel* in 1975 overnam van Pol Cuyvers wisselde in 2003 het tijdelijke voor het eeuwige, veel te vroeg, hij werd amper tweeënvijftig.

Zelf ben ik die tweeënvijftig al lang gepasseerd, als het wat meezit rond ik begin volgende maand de kaap van zestig. Een cadeautip? Geef me een nieuw exemplaar van *Ook voor jou*, het oude is versleten, grijsgedraaid, de pick-upnaald zit er bijna door. Maar naar *De Muziekdoos* hoef je niet te zoeken, ook die bestaat al lang niet meer.

TEKST Tom Serkeyn • FOTO Filip Claessens

Hoogmoed

Meer dan honderd jaar geleden maakten we een eeuwenoude droom waar: zelf kunnen vliegen. In de Rand verschenen en verdwenen vele kleine en grotere vliegvelden, terwijl de grootste luchthaven voor beroering blijft zorgen. Een verhaal over moed, overmoed en hoogmoed.

TEKST Koen Demarsin • FOTO Filip Claessens

Daedalus zou niet de architect van het labirint van Knossos uit de Griekse Oudheid zijn geweest als hij geen plan kon bedenken om van Kreta weg te vluchten, waar koning Minos hem in een toren had opgesloten. Was het niet langs de zee, dan moest het maar door de lucht. Zo formuleerde deze legendarische Griek al ruim voor onze tijdrekening de mensendroom om zich van zijn band met de aarde los te maken. De uitvinder maakte vleugels van veren en was. Hij bond ze om bij zichzelf en bij zijn jonge zoon Icarus. Voor ze de verre tocht naar het vasteland aanvatten, gaf hij hem nog de raad mee om niet te laag te vliegen maar ook niet te hoog, zodat de zon je veren niet verschroeien en de was doet smelten. Maar de jonge Icarus was roekeloos en vloog steeds hoger. De was smolt, Icarus stortte neer in de zee en verdronk. De Icarische Zee tussen Griekenland en Turkije herinnert nog aan zijn mythische val.

Vliegkoorts

De droom om te vliegen, zou pas vele eeuwen later werkelijkheid worden toen in 1903 de gebroeders Wright op een strand aan de Amerikaanse westkust voor het eerst met een gemotoriseerd vliegtuig zo'n 800 meter ver vlogen. De vliegkoorts sloeg de oceaan over en enkele jaren later zouden ook in Europa de eerste waaghalzen de lucht ingaan. Meer dan inzicht was vooral durf, misschien wel hoogmoed nodig, want de eerste toestellen waren onveilige constructies van zeildoek op een metalen frame. Een duur en risicovol tijdverdrijf was het, net als het wedden op paardenrennen bijvoorbeeld, al lag de kans op een ongeluk bij de rennen beduidend lager. Het is geen toeval dat de eerste vliegpleinen in ons land nabij of zelfs op een paardenrenbaan te vinden waren.

Beide spektakels hadden nood aan een vlakke piste en bedienden hetzelfde publiek. In Sint-Lambrechts-Woluwe stond de zomer van 1910 grotendeels in het teken van de vroege luchtvaart. Tijdens de *Quinzaine d'aviation de Stockel* toonden vliegeniers uit binnen- en buitenland twee weken lang hun kunnen aan het publiek. Soms met fatale gevolgen, zoals voor Nicolas Kinet die er het leven liet toen een windstoot zijn frêle vliegtuig uit evenwicht bracht en hem deed neerstorten. Zijn ongeluk bezorgde hem geen eeuwige roem. De straten in de wijk rondom de oude piste zijn genoemd naar dromers en meer succesvolle pioniers als de Saint-Exupéry of Montgolfier en niet naar verliezers.

Nauwelijks een maand voor de start van de show opende aan de andere kant van de stad een

nieuw vliegveld. De piste die toen niet meer was dan een open vlakte op de grens tussen Groot-Bijgaarden en Zellik zou vooral bekend worden als de aerodroom van Sint-Agatha-Berchem. Hier kwam in 1913 de eerste post per vliegtuig toe... vanuit Gent. Het ontvangstgebouw had veeleer de vorm van een tribune, wat niet verwonderlijk was, want vanaf 1911 moesten ook hier de vliegtuigen hun piste met de paardenrennen delen.

Alleen het voormalige *Café A l'Aviation* blijft nog over. Het ligt niet ver van het station van Sint-Agatha-Berchem aan de Brusselsesteenweg in Zellik. In de gevel van het café herinneren geglazuurde tegels aan de helden van de luchtvaart die de toeschouwers vanop het grote terras konden bekijken. Het oude vliegplein is vandaag een wat afzijdige parking op een industrieterrein met voor wie het opmerkt een landingsplaats voor helikopters. Er tussenin liggen wat lagere appartementen en kantoren en de oprit naar de snelweg.

Het einde van de onschuld

Met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog kwam niet alleen een einde aan de roekeloze pioniersperiode, het veranderde de luchtvaart ook grondig en zou haar vooral naar een nieuwe hoogte duwen. Nieuw in onze streek waren de zeppelins die tijdens de vroege oorlogsdagen goed inzetbaar bleken. Ondanks hun kwetsbaarheid boezemden de Duitse luchtschepen vooral angst in bij de vijand. Vanaf Sint-Agatha-Berchem, maar ook vanuit het nieuwe vliegveld van Evere en het oefenplein bij de kazernes in Etterbeek vertrokken de zeppelins voor hun raids naar vijandelijk gebied om bijvoorbeeld de Engelse kust en zelfs Londen van bovenaf te bestoken. De Britten antwoordden vanuit hun vliegtuigen met een bombardement op de zeppelinhaven in Evere. Zo werd de strijd niet alleen meer op de grond maar ook in de lucht gevoerd en kreeg de oorlogsvoering er een nieuwe dimensie bij.

Het vliegtuig was niet alleen een wapen geworden. Het ontwikkelde zich ook tot een primitief transportmiddel. Op de nieuwe militaire luchthaven van Evere, op de grens met Haren, kreeg kort na de oorlog de eerste echte commerciële passagiersdienst vorm. Al werd ze eerst gedoogd op het militaire terrein, toch zou het de burgerluchtvaart zijn die vanuit de Harense kant van het vliegveld de militaire luchtvaart steeds meer zou overvleugelen. En al gaf de militaire luchtvaart de aanzet, het waren vooral onze belangen in Congo die de stimulans gaven voor de ontwikkeling van

Café A l'Aviation in Zellik

een volwaardige burgerluchtvaart die zou leiden tot de oprichting van luchtvaartmaatschappij Snetta in 1919, en vier jaar later van Sabena. In 1925 was het zover. Op 12 februari steeg het eerste vliegtuig uit Haren op met als bestemming Leopoldstad. Na 51 dagen en 75 uur vliegen bereikte Edmond Thieffry met zijn tweekoppige bemanning op 3 april de koloniale hoofdstad. Het begin van een nieuw tijdperk.

Het vliegtuig was niet alleen een wapen, het ontwikkelde zich ook tot een primitief transportmiddel.

Tijdens het interbellum groeide Haren uit tot de internationale luchthaven van Brussel met verbindingen naar Berlijn, Kopenhagen, Londen en Parijs. De groei van de luchthaven bleek toen al niet te stuiten. Over een periode van ruim twintig jaar volgden drie ontvangsthallen elkaar op. Door de snelle groei werden ook de gebreken alsmat duidelijker. De afstemming tussen de burgerluchtvaart en de militaire luchtvaart verliep niet steeds even vlot terwijl de vele taxi- en startbewegingen het grasplein aan flarden reden en het veld in een modderpoel herschiepen. Een speciaal daartoe aangestelde commissie onderzocht mogelijke alternatieve plaatsen voor de bouw van een nieuwe luchthaven. In Sterrebeek vond ze een stuk grond dat aan alle eisen voldeed, maar dit was buiten de plaatselijke burgemeester gerekend. Hij maakte er liever plaats voor... een paardenrenbaan. Opnieuw zou er een oorlog nodig zijn om de luchtvaart een zetje te geven.

Dedalo

Eind september 1940 landde in Melsbroek een eskader Italiaanse gevechtsvliegtuigen. Hun komst was vooral een symbolische steun van Mussolini aan het naziregime van Hitler. De luchthaven van Melsbroek was aan het begin van de oorlog in Duitse handen gevallen. Een jaar eerder had het Belgische leger al een provisoire reserveluchthaven aangelegd op het plateau van Saventerlo nabij het dorp. Veel was er niet. De kerk van Steenokkerzeel was toen het enige baken voor landende vliegtuigen. Maar de Duitse legerleiding verkoos de mogelijkheden die deze plek bood boven Haren en bouwde de luchthaven uit met een controletoren en voorzag er drie betonnen landingsbanen; infrastructuur die ook na de oorlog nog van pas zou komen. Het nabije vliegveld van Peutie vormde ze om tot een schijnluchthaven om de vijand te misleiden en tussen de pleinen van Haren en Melsbroek legde ze een lange taxibaan aan waardoor vliegtuigen van het ene naar het andere vliegveld konden rijden. Oudere buurtbewoners kennen deze baan nog als de *Duitse Avenue*.

Het Italiaanse eskader kreeg als codenaam *Dedalo*, naar Daedalus en niet naar zijn lichtzinnige zoon, iets wat een veilige keuze had moeten zijn. Desondanks volgde voor de tweede keer deze eeuw na de hoogmoed de val. Zoals de Eerste Wereldoorlog een einde maakte aan het Oostenrijkse, Duitse en Ottomaanse keizerrijk betekende de Tweede Wereldoorlog het einde van de utopieën van de Führer en de Duce.

Een nieuw baken

Over de Duitse Avenue zouden nog jaren na de oorlog vliegtuigen en wegverkeer elkaar kruisen, ►

Geluidsmuur in Steenokkerzeel

► al werd Melsbroek voor het passagiersvervoer almaar belangrijker. Maar Melsbroek was slechts een tussenstap. De Wereldtentoonstelling van 1958 op de Heizel toonde de weg naar de toekomst, met het Atomium als symbool van de mogelijkheden die de nieuwe tijd te bieden had. Aan de oostkant van het luchthaventerrein verrees een ander baken: een gloednieuw luchthavengebouw verwelkomde de buitenlandse bezoekers in het naoorlogse België. Tegelijkertijd was het een teken voor de bewoners van ons land dat ook voor hen het vervoersmiddel van de 20e eeuw binnen handbereik lag. De architectuur van de *skyhall* was groots en lichtig met grote raampartijen met zicht op het vertrekkende en toekomstige vliegverkeer. Het naoorlogse België had een open blik naar de wereld. De ster van de Expo gidste ons land op weg. Vanaf dan was Zaventem het middelpunt van de passagiersluchtvaart voor Brussel en België. In Melsbroek nam het groeiende vrachtverkeer de open plek in die het passagiersvervoer er had achtergelaten. Voor de plezierluchtvaart waarmee het allemaal begon, was er na de oorlog enkel nog plaats in Grimbergen.

Protest

Het moet een unicum zijn in de geschiedenis dat een protestactie voor het behoud van het vliegverkeer zo'n succes had. Begin jaren 1990 lieten vele omwonenden uit Grimbergen hun stem horen voor het behoud van hun vliegveld. De

kleine luchthaven die kort voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog door het Belgische leger was ingericht, werd kort na de oorlog een nieuwe thuis voor vrijetijdsvliegtuigen die in Melsbroek niet langer welkom waren. Na vier jaar sluiting, was vliegen er sinds 1996 weer mogelijk.

Het lokale draagvlak voor luchtverkeer in de Rand was zelden zo groot. Voor de grote nationale luchthaven liggen de kaarten anders. Voor vele inwoners is ze de kolos die zich maar weinig lijkt aan te trekken van de omgeving. Ze sloot er zich ook steeds verder vanaf. Terwijl in de jaren 1950 herders hun schapen nog dichtbij de tarmac konden laten grazen, is het hele luchthavengebied nu omgeven door prikkeldraad en is ze vaak aan het zicht onttrokken door taluds of schermen. Wie vandaag van Steenokkerzeel naar Diegem moet, reist niet meer dwars over het plateau, maar moet omrijden. De dorpen liggen verder uit elkaar dan ooit. De hedendaagse veiligheidseisen en de vlotte werking van de luchthaven eisen hun tol.

De ongerustheid is dan ook groot als de luchthaven in haar toekomstplan voor 2040 een uitbreiding voorstelt met duidelijke impact op de nabijgelegen dorpen Humelgem en Erps-Kwerps. De inwoners uit de omringende gemeenten vrezen steeds meer in de verdrukking te komen. De buurt is nog niet vergeten hoe in de helft van de jaren 1950 niet alleen het grote landbouwgebied ten offer viel aan de uitbreidingsplannen, maar dat ook een 140-tal gezinnen, vooral uit Diegem-

Lo, plaats moesten ruimen voor het baken van de toekomst. En al nam de luchthaven maatregelen om de hinder te beperken, dat betekende nog niet dat ze de kwaliteit van de buurt versterkten. De enorme geluidsmuur in Steenokkerzeel die boven de huizen uitrijst, sluit het dorp aan haar westkant volledig af. Nieuwe plannen kunnen in de buurt dan ook op veel argwaan rekenen.

De luchthavenuitbreiding is één ding, de problematiek van de geluidsoverlast, die al geregeld voor felle discussies zorgt, is een nog neteliger dossier dat intussen al door de handen van meer dan tien federale excellenties passeerde zonder tot een doorbraak te leiden. De totaaloplossing die de vorige regering beloofde kwam er uiteindelijk niet. De hete aardappel is opnieuw doorgeschoven naar de nieuwe regering. Daar lijken de ambities getemperd. In het regeerakkoord staat niet veel meer dan de weinig concrete zin: *'We realiseren een oplossing voor de geluidshinder en voor de rechtsonzekerheid waarmee de luchthaven Brussel-Nationaal wordt geconfronteerd. De regering werkt een ontwerp van evenwichtige vliegwet uit.'*

Brussels Airport is uitgegroeid tot een slijtzwam: voor de ene een pool van werk, voor de andere een pool van lawaai.

Het resultaat is intussen bekend: de Brusselse Regering voert de forcing door hoge boetes te eisen bij het overtreden van haar geluidsnormen, wat omwonenden van de luchthaven doet vrezen dat de luchthavenautoriteit zal zwichten voor de Brusselse eis ten nadele van de Noord- en Oostrand. Toch waren de problemen lang van te voren te voorzien. Al in de jaren 1950 bleek de ligging van de luchthaven verre van ideaal. Omdat vliegtuigen tegen de wind opstijgen, vertrekken ze vanuit Zaventem vooral in de richting van Brussel. De overheersende wind komt vanuit het zuidwesten, van Brussel richting Zaventem en Melsbroek. Dat dit tot overlast zou leiden, was toen al bekend, maar in de naoorlogse periode moest het snel gaan. Wat de beleidsmakers in de jaren 1950 evenwel niet konden voorzien, is dat de knoop uiteindelijk niet door één regering, maar door een federale én twee gewestregeringen ontward zou moeten worden.

Toch is de luchthaven nog moeilijk weg te denken uit de streek. In 2019 zorgde de luchthaven voor bijna 24.000 rechtstreekse banen. Daarmee hangt de welvaart van de omgeving in sterke

mate samen met het welzijn van de luchthaven. Het vertrek van een grote logistieke speler als DHL in 2008 betekende een vermindering van de nachtvluchten, maar het was tegelijk een klap voor de omgeving. Dat maakt de positie van de luchthaven in de streek erg ambigu.

De man die de wolken meet

De aanslagen op de WTC-torens in New York op 11 september 2000, het faillissement van Sabena een jaar later, de financiële crisis van 2009 en de aanslagen in Zaventem en Maalbeek in 2016 bezorgden de luchthaven nog meer klappen. Het lijstje met dieptepunten sluit voorlopig met de covid-pandemie, die het aantal reizigers tot een absoluut dieptepunt deed dalen: tot -95% tijdens de eerste lockdown en -85% in september 2020. Het toekomstbaken schijnt wat minder helder dan voorheen. Aan de onvoorwaardelijke groei van de luchtvaartsector lijken ook in het buitenland grenzen te zijn, want ook andere grote luchthavens als Frankfurt krijgen beperkingen opgelegd. Groter betekent niet langer beter sinds Airbus in 2019 besloot om de productie van haar paradepaard A380 stop te zetten. Boeing zal vanaf volgend jaar de bouw van haar jumbo's stilleggen. Kleiner en flexibeler lijkt de tendens. Maar er is ook verrassend nieuws uit een heel andere hoek. Met een hernieuwde verbinding tussen Brussel en Wenen is de bijna uitgestorven nachttrein aan een opvallende comeback begonnen. De plannen gaan zelfs verder, want de Duitse, Franse, Oostenrijkse en Zwitserse spoorwegmaatschappijen hebben samen het plan opgevat om de verloren gegane *Trans Europ Express* nieuw leven in te blazen, een netwerk van snelle en groene treinverbindingen tussen de grote steden van Europa. Hiermee lijken de spoorwegen opnieuw een plaats te willen veroveren op de markt van het Europese reizigersverkeer. De juiste impact van dit alles op de toekomst van de luchthaven is nog onduidelijk, maar 2020 zou wel eens een keerpunt kunnen zijn.

Wie in Zaventem het vliegtuig nam, kon tot voor kort op één van de daken bij de vertrekhal een man zien schitteren. Hij staat op een ladder en lijkt te meten wat wij niet kunnen zien. Jan Fabre noemde het beeld *De man die de wolken meet*. Een dromer, een utopist. Hij probeert het onmogelijke toch te doen. Net als Icarus. Dromers zien wat mogelijk zou kunnen zijn zonder beperkingen, maar vergeten daarbij de wereld rondom hen wel eens. De meetlat in zijn handen is die van de realist en zegt: hou maat. Een betere plek voor dit beeld is moeilijk denkbaar. Momenteel staat het beeld opgeslagen in een loods. Hopelijk keert het snel terug.

FR La folie des hauteurs?

Brussels Airport à Zaventem fait parler de lui et les avis sont partagés. Pour les uns, c'est un lieu de travail, pour les autres, un bassin de bruit. Et dire que tout commença par cet entêtement humain à vouloir voler à tout prix. Ce qui nous ramène à Icare, qui vola trop près du soleil et s'écrasa. Après Woluwé-Saint-Lambert, Zellik, Evere et Melsbroek, c'est finalement à Zaventem que notre aéroport national s'est ancré. Alors que l'endroit n'était pas forcément le meilleur, pour

l'Expo 58, tout devait bouger et avancer. Aujourd'hui, il est difficile d'imaginer la région sans l'aéroport. En 2019, il créa près de 24.000 emplois directs. Les attaques de 2016 et le virus du corona ont malheureusement compliqué les choses. Malgré un plan d'avenir, la croissance inconditionnelle du secteur de l'aviation semble également connaître des limites, comme le témoigne les restrictions imposées à d'autres grands aéroports tels que celui de Francfort.

Radar in Bertem

Mieke Monteyne, verantwoordelijke ankerteam WZC De Maretak

Opgelucht ademhalen

In het voorjaar ging corona zwaar tekeer in woonzorgcentrum De Maretak in Halle. Een uitbraak kostte er het leven aan tientallen mensen. Als Mieke Monteyne eraan terugdenkt, voelt ze zich immens verdrietig. Gelukkig kwam er onlangs met de vaccinaties een nieuwe, frisse wind aanwaaien. **TEKST** Nathalie Dirix • **FOTO** Filip Claessens

Hoe heb jij het voorbije jaar ervaren?

‘Wat voor een jaar was dat?! Samen hebben wij alles gegeven om de strijd met het virus aan te gaan. Het was bijzonder zwaar. Toch zijn wij blijven doorgaan. Wat ons veel leed bezorgde, waren sommige verhalen op de sociale media. De Maretak was een van de eerste woonzorgcentra die door het virus werd getroffen. Dat lokte heel wat beschuldigende reacties uit. Je krijgt die te lezen, terwijl je uiterste inspanningen doet om de bewoners de best mogelijke zorgen te geven. Dat komt hard binnen.’

Hoe zijn jullie erin geslaagd om het hoofd boven water te houden?

‘Door er voor elkaar te zijn. In crisissituaties is het cruciaal dat je een kader hebt waarbinnen je je ondersteund voelt. Ik heb het geluk een topteam te hebben. Ook thuis kon ik op medeleven rekenen. Ik hoefde niet de hele tijd een *wonderwoman* te zijn. Op tijd en stond heb ik de tranen laten vloeien.’

Wat waren de moeilijkste momenten?

‘De momenten waarop we ons totaal machteloos voelden. Helemaal in het begin van de crisis hebben we meegemaakt dat er in de ziekenhuizen geen plaats was voor onze besmette bewoners. Rationeel begrijp ik dat men Italiaanse toestanden wilde vermijden, maar ik blijf het daar moeilijk mee hebben. We voelden ons toen heel erg in de steek gelaten.’

DE Aufatmen der Erleichterung

Im Frühling hat Corona im Wohnpflegezentrum De Maretak in Halle gewütet. Ein Ausbruch kostete Zehner von Menschen das Leben. Wenn Mieke Monteyne daran zurückdenkt, ist sie unheimlich traurig. Zum Glück wehte mit der Impfung kürzlich ein neuer, frischer Wind. ‚Am schwierigsten waren die Momente, in denen wir uns völlig machtlos fühlten. Aber jetzt ist die Angst

vor einer dritten Welle weg. Wir leben nicht mehr unter der ständigen Angst, Menschen anzustecken. Das ist eine enorme Erleichterung. Für die Bewohner hat das Reich der Freiheit seine Türen wieder einen Spalt geöffnet. Sie können wieder ohne Maske in die Gemeinschaftsräume gehen. Sie dürfen Ihren Kuschelkontakt wieder in Ihrem Zimmer empfangen.’

© LUBOWIR HLASEK

Nachtegaal op intensieve

Begin mei keert de nachtegaal traditioneel terug uit zijn Afrikaanse overwinteringsgebieden. De tot de verbeelding sprekende zanger komt echter in steeds kleinere aantallen onze ruige bosvegetatie verblijden met zijn onnavolgbare muziekconcerten. Zelfs in gebieden waar de soort al vele decennia zonder probleem standhoudt, gaat het tegenwoordig steeds minder goed. In de vele bosjes en bossen van de Rand rond Brussel zien en horen we overal dezelfde trend, die sinds een tiental jaar geleden begon.

Toch is er iets merkwaardigs aan de hand. Toen ik een paar jaar geleden de groene delen van Berlijn verkende, stikte het daar van de nachtegalen. Zo'n dichtheden had ik nog nergens gezien en gehoord, en tot op vandaag blijft hij in de Duitse hoofdstad een graag geziene zomergast. Waarom de vogel het daar nog uitstekend doet en in vele andere West-Europese gebieden veel minder, is niet meteen duidelijk. Geen idee hoe dat komt, maar het is wel frappant.

Daaruit blijkt nog maar eens dat het verhaal van de natuur vandaag veel dynamischer is dan ooit. Soorten komen en gaan dat het een lieve lust is. Ik stel ook dikwijls vast dat we veel van wat we zien niet kunnen verklaren. Wat is er aan de hand met de nachtegaal? Waarom begon een honkvaste soort als de grote weerschijnvlinder een paar jaar geleden massaal uit te zwermen en zich op veel plaatsen in Vlaanderen, ook in de Rand, te vestigen? Er doen hierover heel wat theorieën de ronde, maar vaststaande feiten ontbreken alsnog. Ondanks al onze mogelijkheden om zaken te verklaren, moeten we passen als het over dit soort fenomenen gaat. Het stelt mij als natuurkenner voor een raadsel.

TEKST Herman Dierickx

Heb je ook mooie herinneringen aan de voorbije maanden?

'Wat me altijd zal bijblijven, is de reactie van een oudere dame die haar man bij ons verloor. Zij is naar de krant gestapt met het verhaal dat zij wel de kans heeft gekregen om op een menswaardige manier afscheid te nemen. Dat stond in schril contrast met de vele andere verhalen die de media in die periode brachten. Dat die vrouw voor ons haar nek uitstak, was hartverwarmend.'

Ondertussen zijn jullie bewoners gevaccineerd. Kunnen we spreken van een voor en een na?

'Absoluut. De schrik voor een derde golf is weg. Wij leven niet meer onder de constante angst om mensen te besmetten. Dat is een enorme opluchting. Voor de bewoners heeft het rijk der vrijheid zijn deuren opnieuw op een kiertje geopend. Zonder masker in de gedeelde ruimtes kan opnieuw. Je knuffelcontact mag je opnieuw in je kamer ontvangen. Eigenlijk is het nog steeds onwezenlijk dat we zoveel dingen zo lang hebben moeten missen.'

Wat heb jij uit deze crisis opgestoken?

'Ik sta ervan te kijken hoe weerbaar oudere mensen zijn. Hun generatie toont niet zo snel haar kwetsbaarheid. Als je vraagt hoe het met hen gaat, luidt het antwoord: *Het moèt gaan, hé*. Dat wil echter niet zeggen dat de coronacrisis hen niet raakt. Bij een knuffel of tijdens een diepgaand gesprek, zie je het verdriet maar al te vaak naar boven komen. Toch houden ze zich krانig. Meestal maken ze zich trouwens meer zorgen over hun kinderen en kleinkinderen dan over zichzelf. We kunnen nog veel van hen leren.'

Wat heb jij van je contacten met senioren geleerd?

'Hun mildheid inspireert me. De meesten hebben al zoveel meegemaakt dat ze heel goed het onderscheid weten te maken tussen wat belangrijk is en wat niet. Onderlinge spanningen ga je bij hen niet snel aantreffen. Het verrast me nog steeds hoe ze erin slagen om – ondanks al hun verschillen – in harmonie samen te leven.'

Onlangs coördineerde je de Week van het Geluk. Ben je erachter gekomen wat geluk voor jullie bewoners betekent?

'Familie, lekker eten, muziek beluisteren, een dansje placeren, samen dingen beleven. Het valt me op hoe gelukkig oudere mensen kunnen worden van foto's te kijken. Voor onzejarige bewoners maken we onderleggers met foto's van de belevenissen uit het voorbije jaar. Je staat ervan te kijken hoe gelukkig ze daarvan worden. Het lijkt wel alsof ze willen vieren dat ze dat nog allemaal mogen meemaken.'

Wat betekent geluk voor jou?

'Andere mensen gelukkig maken. Als ik hier 's ochtends aankom en ik zie bewoners al lachend naar me wuiven, dan kan mijn geluk niet op. Ik wil bijdragen om onze mensen een kwalitatief leven te bieden. Met nadruk op leven. We gaan er nog altijd te snel van uit dat mensen naar een woonzorgcentrum komen om te sterven, maar heel wat mensen beleven hier nog een mooie tijd. Het allermooiste is dat je met weinig veel kan teweegbrengen. Een vriendelijk woord, een beetje oprechte aandacht, een liefdevol gebaar, voor onze bewoners betekent dat ontzettend veel.'

Louise (83): 'Het duurt allemaal veel te lang. Maar de schrik waarmee we zaten, is gelukkig weg.'

Marie-Thérèse (88): 'Ik ben gelukkiger geworden met ouder te worden.'

Van links naar rechts:
Leen Van der Perre, coördinator van Idem Dito
Linda Maquoi, deeltijds winkelverantwoordelijke
Kulwinder Singh, deeltijds winkelverantwoordelijke

Sociale kruidenier Idem Dito

Mensen die in armoede leven, gaan in deze coronaperiode frequenter naar de sociale kruidenier Idem Dito in Vilvoorde. Ze kopen er basisproducten tegen sterk verminderde prijzen en krijgen er bepaalde voedings- en verzorgingsproducten gratis. **TEKST** Gerard Hautekeur • **FOTO** Filip Claessens

Idem Dito is een initiatief van het Centrum voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) Halle-Vilvoorde en bestaat inmiddels vijftien jaar. 'Het gros van de klanten zijn grote gezinnen en veel alleenstaanden, vooral alleenstaande vrouwen met kinderen. In totaal gaat het om ruim duizend mensen uit 250 à 300 huishoudens', aldus Leen Van der Perre, coördinator van Idem Dito, en parttime winkelverantwoordelijke Linda Maquoi.

Klantrelatie

De sobere inrichting van Idem Dito in een gebouw van het CAW in Vilvoorde doet denken

aan een mini Colruyt. Toch is de sociale kruidenier geen winkel als een andere, want enkel klanten met een beperkt inkomen kunnen er terecht. 'Het gaat over huishoudens die na aftrek van de uitgaven voor school, gezondheidszorg, gas en elektriciteit, telefonie en huur, minder dan 7 euro per dag en per gezinslid overhouden om eten te kopen. De screening van de inkomsten en uitgaven gebeurt door een hulpverlener van het OCMW of het CAW. Een gezin dat aan de financiële voorwaarden voldoet, kan gedurende zes maanden één keer per week aankopen doen in de sociale kruidenier. Hulpverleners gaan tij-

dens die periode na of hun cliënt gebruik maakt van al zijn rechten, zoals een tegemoetkoming van het ziekenfonds, een huurtoelage of een werkloosheidsuitkering. Ze ondersteunen de cliënt bij de zoektocht naar werk. Veel gezinnen komen echter moeilijk weg uit de armoede. De toegang tot de sociale kruidenier kan met zes maanden worden verlengd na een nieuw onderzoek van de financiële situatie.'

Goede en gezonde mix

De sociale kruidenier verschilt van noodhulp en plaatsen waar je een voedselpakket kan krijgen. 'Die pakketten zijn gratis, maar je hebt als begunstigde geen keus. Je moet nemen wat er op dat moment voorhanden is. Bij de sociale kruidenier daarentegen staat de klantrelatie centraal: de klanten betalen grotendeels voor hun aankopen en kunnen een keuze maken uit een divers aanbod', schetsen Van der Perre en Maquoi.

'Het gros van de klanten zijn grote gezinnen en veel alleenstaanden, vooral alleenstaande vrouwen met kinderen. In totaal gaat het om ruim duizend mensen uit 250 à 300 huishoudens.'

'De basisproducten die we zelf aankopen, zoals suiker, bloem, pasta, tomaten, toilet- en keukenartikelen, krijgt de klant met 20% korting. Een aantal diepvriesproducten, waaronder vlees en vis, kunnen we voor onze klanten tegen zeer gunstige prijzen aankopen. Er zijn ook gratis artikelen, zoals de FEAD-producten (Fonds voor Europese hulp aan de meest behoeftigen, n.v.d.r.) die de Europese Unie gratis ter beschikking stelt aan mensen in armoede. Onze andere parttime winkelverantwoordelijke Kulwinder Singh gaat wekelijks naar de veiling in Katelijne-Waver en haalt er niet-verkochte groenten op die Idem Dito gratis verdeelt. We doen ook een beroep op de vzw *Goods to give*. Die vzw zamelt overschotten in of producten waaraan iets mankeert, zoals een verkeerd label, en levert die vervolgens tegen een symbolische prijs aan sociale initiatieven. De sociale kruidenier vormt zo een schakel in een duurzamere economie.'

Zo stelt Idem Dito een goede mix samen van goederen met een kleine korting, andere met

een zeer grote reductie en een gratis aanbod. Bij de verdeling van de gratis goederen houdt Idem Dito rekening met het aantal gezinsleden. Ook het toegekende bestedingsbudget is afhankelijk van de gezinsgrootte. Idem Dito heeft een uitgesproken sociale doelstelling. Klanten van de sociale kruidenier kunnen in hetzelfde gebouw, in het zogenaamde inloopcentrum, een gratis kopje koffie of thee drinken en andere mensen ontmoeten. In het ontmoetingscentrum kan je een hulpverlener aanspreken. Het sociale karakter blijkt ook uit de inzet van een ploeg van twaalf vrijwilligers, die een belangrijke rol spelen in de praktische organisatie en bij de verkoop.

Steun van lokale besturen

De klanten van Idem Dito komen in de eerste plaats uit Vilvoorde, in de tweede plaats uit Grimbergen. Het aanbod is ook bestemd voor mensen in armoede uit de gemeenten Machelen, Steenokkerzeel, Kapelle-op-den-Bos, Meise en Wemmel. Met die zeven gemeenten heeft het CAW Halle-Vilvoorde een samenwerkingsovereenkomst gesloten. De gemeentebesturen betalen 5 euro per winkelbeurt van de inwoners uit hun gemeente. Het winkelconcept van de sociale kruidenier past in een gemeentelijk plan van armoedebestrijding.

onthaal@cawhallevilvoorde.be

FR Chez Idem Dito, l'épicerie sociale

Durant cette période de corona, les personnes en situation de précarité fréquentent plus souvent l'épicerie sociale Idem Dito de Vilvoorde. Elles peuvent y acheter des produits de première nécessité à des prix fortement réduits et y reçoivent gratuitement une série de produits alimentaires et de soins. Idem Dito est une initiative du Centrum voor Algemeen Welzijnswerk (CAW) Halle-Vilvoorde qui a vu le jour il y a déjà quinze ans. 'Une large partie de la clientèle est constituée de familles nombreuses ou de personnes isolées, en général des femmes avec des enfants. Au total, cela représente près de mille personnes qui forment entre 250 et 300 ménages.'

Wivine Heynderick en Tine Tomme (rechts)

Mierikswortel

Tine van de Avalonhoeve maakt ons warm voor mierikswortel.

De plant kwam onlangs aan bod in haar online kruidenprogramma.

Qua smaak is het een van haar favorieten en ze vindt dat de plant meer waardering mag krijgen.

TEKST Lene Van Langenhove • FOTO Filip Claessens

Mierikswortel was 3.000 jaar geleden al bekend bij de oude Grieken en wordt nog steeds gebruikt voor culinaire en medicinale toepassingen. De plant kwam oorspronkelijk voor van Zuidoost-Europa tot West-Azië en heeft zich over de hele wereld verspreid. Als je eraan ruikt, merk je meteen dat het je neusholtes opent. Mierikswortel verhoogt de potentie bij mannen. Ook voor vrouwen is het een nuttige plant, want ze bevat eigenschappen die bepaalde gynaecologische problemen en pijnlijke maandstonden kunnen verlichten. De wortel wordt ook gebruikt om gewicht te verliezen. Het versnelt het metabolisme en verwijdert gifstoffen uit je lichaam.

'Het wortelgewas is rijk aan vezels, ijzer, magnesium, kalium, calcium en natrium. De hoeveelheid vitamine C in mierikswortel ligt vijf keer hoger dan in citrusvruchten. De phytonciden maken het bruikbaar in de strijd tegen bacteriën, ascorbinezuur verbetert de immuniteit, caroteen is nuttig voor het verbeteren van het gezichtsvermogen, vitamine E verbetert de bloedcirculatie en B-vitaminen reguleren het celmetabolisme. Ten slotte wordt mierikswortel ook gebruikt om de bloedvaten te reinigen en de bloedcirculatie te verbeteren.'

Smaakmaker

Tegen keelpijn, hoesten en een loopneus kan je 150 g mierikswortelwortel fijn raspen en er het sap van twee citroenen aan toevoegen. Neem

daarvan een koffielepel per dag. Tine gebruikt het daarnaast graag als smaakmaker in de keuken. Ze raspt de wortel en voegt het toe aan stoofschotels en dips. Nog liever legt ze de geraspte wortel op in vuurciderazijn, met veel look en pepers. Het versterkt je immuniteit en het is ook gewoon leuk om de olie te gebruiken in dressings of om mee aan te stoven.

'Als je het wil bewaren, kan je het drogen en tot poeder malen. In deze tijd van het jaar kan je ook het jonge blad plukken om een pittige pesto te maken of te verwerken in slaatjes. In de zomer kan je de mooie witte bloempjes gebruiken om gerechten mee te versieren.' Is mierikswortel makkelijk te kweken? 'Ja, zodanig makkelijk dat je het best in een bak zet zodat het niet te veel woekert. Als je een stuk van de wortel scheurt en in de grond legt, groeit die verder.' Omdat mierikswortel zo makkelijk groeit en wasabi niet, wordt vaak met kleurstof bewerkte mierikswortel als wasabi verkocht. De smaak is gelijkaardig, want de planten zijn aan elkaar verwant. 'Nog één goede raad: gebruik niet meer dan 10 g per dag, want in grote hoeveelheden zijn de oliën die in mierikswortel zitten schadelijk voor de gezondheid. Geef het ook niet aan jonge kinderen en zwangere vrouwen.'

i In de Avalonhoeve kan je terecht voor workshops en opleidingen, en voor de heerlijk diverse kruidenpluktuin: www.deavalonhoeve.be. Voor een recept van vuurazijn: www.randkrant.be.

Etappe 6 – 9,5 km

Van Dilbeek tot **Drogenbos**

Onze verkenningstocht van de Ring brengt ons dit keer naar het zuidwesten van Brussel. Waar de Ring tijdens de eerdere etappes het Hoofdstedelijk Gewest enkel raakte of hooguit enkele meters sneed, loopt het traject hier voor een groot stuk over Brussels grondgebied. **TEKST** Wim Troch • **FOTO** Filip Claessens

Velen spreken over de 'Brusselse Ring', maar van de 75 km die de Ro lang is, liggen er maar een vijftal echt op Brussels grondgebied. Het leeuwendeel daarvan ligt op het traject dat we hier bespreken, in Anderlecht en Vorst. Dat de Ring door drie gewesten loopt, maakt het niet altijd makkelijk. Bij vergunningen voor wegenwerken, om maar iets te noemen. Los van de administratieve molen zijn er soms ook politieke verschillen. Vlaanderen en Brussel kijken soms anders naar de aanpassing van de Ring als oplossing voor het mobiliteitsprobleem.

De berg Thabor

Het traject van deze etappe begint in Vlaanderen. Wie de verkeerswisselaar en de bedrijvzone van Groot-Bijgaarden achter zich laat en richting Halle rijdt, passeert enkele groene oases die kransig weerwerk bieden tegen de drukte op de Ring. Een van de onvermoede pareltjes is de Thaborberg. Vandaag beheert Natuurpunt Dilbeek het domein dat ooit een kalksteengroeve was. Op de site stond een grote villa van een adellijke familie, maar bij het begin van de Eerste Wereldoorlog raakte het kasteeltje beschadigd en werd het gebouw niet meer gebruikt. Een priester uit de buurt organiseerde er vakantiecampen voor arme kinderen met tuberculose. Na de oorlog werd het een volwaardig sanatorium. Even was er sprake dat de christelijke mutualiteiten hier een groot ziekenhuis zouden bouwen, als tegenhanger van de vrijzinnige Franstalige ziekenhuizen in de buurt. Dat is ook de reden waarom op- en uitrit 12 werden aangelegd. Uiteindelijk kwam

van die plannen niets in huis, en ook het sanatorium sloot de deuren. In 1996 werd het gebouw afgebroken, na vele jaren van verwaarlozing. Vandaag kun je wandelen – er is zelfs een natuurlijk blotevoetenpad – tussen diverse planten- en diersoorten. Er zijn in het bos meer dan honderd soorten paddenstoelen te vinden.

Goede lucht

Twee uitritten verder, aan het Westland Shopping Center, rij je het Brussels Gewest binnen. Als je hier de afrit neemt, zie je een standbeeld van Jean-Claude Van Damme. Dat staat hier sinds 2012, als eerbetoon aan *The Muscles from Brussels*, die in Sint-Agatha-Berchem is geboren en in de buurt oproeide. De bodybuilder-acteur woont tegenwoordig in de Verenigde Staten, maar voor de inhuldiging van de bronzen versie van zichzelf in oktober 2012 kwam hij met plezier nog eens naar zijn geboorteland.

Aan de andere kant van de Ring ligt de wijk Goede Lucht. Zo vlak bij een autosnelweg kan die naam vandaag wat cynisch lijken, maar toen de tuinwijk bijna honderd jaar geleden werd aangelegd, was dit nog ongerept platteland en was er van de Ring nog geen sprake. De wijk werd gebouwd voor onteigende Brusselaars, die hun woonplaats verloren hadden – of nog zouden verliezen – door de aanleg van de treinverbinding tussen Noord en Zuid. De straten doen alvast dromen van een aangenamer leven, met namen als Heilzaamstraat, Gezondheidsstraat, Vruchtbaarheidsstraat of Gelukstraat.

Skiën op de afrit

In eerdere afleveringen lazen we al dat de Ring een memoriaal is van grootse, maar onafgewerkte plannen. We hadden het al over de kruisende E19 en E40 in het hartje van de hoofdstad, met het half ongebruikte verkeersknooppunt in Machelen als bewijs dat tussen droom en daad inderdaad wetten in de weg staan, en praktische bezwaren. Willem Elsschot schreef dat een eeuw geleden neer, en ook in Anderlecht vind je daar langs de Ring een bewijs van. De grote kunstmatige heuvel waar je vandaag kunt skiën, werd eigenlijk aangelegd in functie van de A9, een snelweg die Brussel via de Vlaamse Ardennen met Kortrijk zou verbinden. De snelweg kwam er nooit, en dus was ook het grote knooppunt met brede op- en afritten, bruggen en invoegstroken niet nodig. De helling bewijst vandaag gelukkig haar nut als kunstmatige skipiste, de overmaatse verkeerswisselaar – bedoeld als start- en eind-

punt van die A9 – naar het Erasmusziekenhuis neemt wel meer plaats in dan eigenlijk nodig.

Onder de verkeerswisselaar naar het Erasmusziekenhuis ligt het Vijverspark van Neerpede. Voor de inwoners van de verschillende woonblokken naast de Ring is het een plaats om te ontspannen, maar het is ook een onvermoede plek waar je kunst kunt aantreffen. Op de ongeveer 150 betonnen pijlers die de Ring en de op- en uitritten hier ondersteunen mogen graffiti-sputters hun talent tonen. Dit is een levend museum, want regelmatig worden werken overspoten. Omdat de erecode van graffiti-sputters zegt dat je alleen eerder werk mag overspuiten als je denkt dat jouw creatie mooier zal worden, verbeterd de kwaliteit van deze collectie alleen maar. Foto's van het portret van zanger Stromae, niet zo ver van de tramhalte in de Marius Renardlaan, gingen in 2016 de wereld rond.

Wanneer je de Ring verder naar het zuiden volgt, zie je de herkenbare, sierlijke letters van Coca-Cola opduiken. Dit is het op één na grootste

Zo nu en dan wordt het idee geopperd om de Ring te sluiten, bijvoorbeeld via een tunnel onder het Zoniënwoud.

innovatiecentrum van het frisdrankenmerk. Hier worden elk jaar vierhonderd nieuwe dingen uitgevonden, van nieuwe verpakkingen en ontwerpen tot nieuwe smaken. Onder meer de Coca-Cola zero sugar werd in Anderlecht ontwikkeld.

Van Citroën tot Audi

Net zoals in Vilvoorde steekt de Ring ook in Sint-Pieters-Leeuw het kanaal en een spoorlijn over. Dit keer niet over een indrukwekkend monument zoals het viaduct, maar via een meer bescheiden brug. Wat deze plek wel gemeen heeft met het viaduct van Vilvoorde dat boven de voormalige Renaultfabriek zweeft, is dat ook deze plek belangrijk was en is voor de Belgische autogeschiedenis. Aan de binnenkant van de Ring staat hier immers de fabriek van Audi Brussels, voorheen Volkswagen Vorst. Het verhaal van de fabriek gaat terug tot 1948, toen de familie D'Ieteren er de auto's van de Amerikaanse merk Studebaker wilde produceren. Vanaf 1954 werden er in Vorst ook Volkswagen Kevers gemaakt. 1,1 miljoen van de in totaal 21.500.000 Kevers rolden in Vorst van de band. In 1960 werd de productie van de Studebaker

gestaakt, en werden er Volkswagens en Porsches gemaakt. In de jaren 80 werden de populaire VW Golf en VW Passat hier in elkaar gezet.

Naast de Volkswagenfabriek stond lang een fabriek van Citroën. De Franse autoconstructeur bouwde hier sinds 1926 auto's, waaronder de iconische Traction Avant en 2CV. Tot 1980 werden er auto's geproduceerd. Nadat de fabriek zeven jaar leeg had gestaan, kocht Volkswagen het terrein over om zijn activiteiten uit te breiden. In 2006 werd de VW-fabriek met de sluiting bedreigd. Vierduizend banen waren in gevaar, maar de vestiging kreeg een nieuwe adem door de overname van Audi, dat ook tot de Volkswagengroep behoort.

Bocht van Vorst

Aan de Audifabriek ligt de 'Bocht van de Vorst', een van de stukken van de Ring die bekend zijn van de verkeersinformatie. De combinatie van een bocht, een helling en nogal wat op- en afritten blijkt niet optimaal voor vlot en veilig verkeer. Net daarom is de maximumsnelheid al lang begrensd tot 90 km/uur, ook al toen je op de rest van de Ring nog 120 km/uur mocht.

De Ring maakt hier een knik naar het zuiden, richting Nijvel. Tot het knooppunt in Hoog-Itter valt het traject van de Ring samen met dat van de E19. Dat was nochtans niet de bedoeling. Volgens de originele plannen zou de Ring een boog maken via Ukkel en Watermaal-Bosvoorde om aan het Vierarmenkruispunt weer aan te pikken op de Ring. Dat sluitstuk tussen Vorst en Tervuren is er nooit gekomen. Protesten van buurtbewoners maakten dat de rechtstreekse verbinding er niet kwam. Het verkeer moet nu een omweg maken via Waterloo. Door die extra kilometers is het voor een deel van het verkeer interessanter om langs de noordzijde te rijden, waardoor daar meer trafiek is dan eigenlijk werd voorzien. Zo nu en dan wordt het idee geopperd om de Ring helemaal te sluiten, bijvoorbeeld via een tunnel onder het Zoniënwoud. Dat zou tijdswinst opleveren, maar een tunnel heeft een hoge kostprijs. Of die tunnel ooit gerealiseerd wordt, valt af te wachten.

Daarmee komen we aan de grens tussen Brussel en Vlaanderen. Aan de buitenkant van de Ring valt de elektriciteitscentrale van Sint-Pieters-Leeuw van ver op, zeker in het donker. Sinds eind 2005 zorgen bijna 100.000 ledlampjes op de koeltoren's 's nachts voor feeëriek tafereel, met wisselende lichtpatronen. De toren – 103 meter hoog – doet op die manier een beetje dienst als vuurtoren voor wie hier in de late, of heel vroege, uurtjes de gewestgrens overschrijdt.

Regionale Landschappen in de Rand

De bewakers van de open ruimte

Als er één positieve kant is aan de hele corona-ellende is het dat we veel meer zijn gaan wandelen... en opeens beseffen dat onze eigen achtertuin onvermoed mooi is, met stukjes groen die we nu pas ontdekken.

TEKST Anne Peeters • FOTO Filip Claessens

Koen De Rijck

Die open ruimtes en natuur worden in de Rand door Regionale Landschappen Dijleland, Brabantse Kouters en Pajottenland & Zennevallei geconserveerd en ontwikkeld. Wim Aertsen, Brecht Vermote en Koen De Rijck van de Regionale Landschappen verklappen hun favoriete plekjes.

De schaarser wordende open ruimte bewaren en inrichten zodat ze *futureproof* is voor de volgende generaties, dat is wat de zestien erkende Regionale Landschappen (RL) in Vlaanderen doen. Of zoals ze het zelf zeggen: 'Alle waardevolle landschappen in Vlaanderen behouden en versterken op het vak van natuur, erfgoed en streekidentiteit, klimaat, draagvlak en beleving.' De Regionale Landschappen in Vlaanderen kan je vergelijken met de Parcs Naturels in Wallonië of de Nationale Landschappen in Nederland. Elk Regionaal Landschap heeft zijn eigen werkingsgebied met streekkarakter, cultuurhistorische waarde en natuurwaarde. In de Rand rond Brussel zijn er drie: Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei in het golvende groen, Brabantse Kouters in de meer verstedelijkte Noordrand en Dijleland dat zich aan de oostkant uitstrekt tot in het Hageland.

Favoriete werkplek

We vragen Wim Aertsen, Brecht Vermote en Koen De Rijck van de drie Regionale Landschappen uit de Rand naar hun favoriete (werk)plek, een realisatie waar ze trots op zijn en waar ze zich in hun vrije tijd graag ontspannen. **Koen De Rijck** van

RL Pajottenland & Zennevallei: 'Mijn persoonlijke favoriet is het Roofridderspad aan de Abdij van Affligem. Je stapt er in het eeuwenoude spoor van de monniken en ziet hoe ze het landschap naar hun hand hebben gezet met hopteelt en knotwilgenrijen, maar ook steengroeven die de lichtgele zandsteen leverden voor de religieuze gebouwen uit die tijd. Je wandelt langs de oude visvijvers, tot een voetbalveld groot. De natuur helt er naar het Land van Aalst, het is randgeval Pajottenland. Het landschap is er heel afwisselend en ontsloten met mooie wandellussen. Het valt binnen het strategisch project *Landschap van Erembald tot Kravaalbos*, een grote paraplu voor het gebied van Affligem, Opwijk, Asse tot Aalst met veel kleinschalig groen, een beetje rommelig zelfs. Mede dankzij corona is de belangstelling en het draagvlak voor dit soort projecten stevig gegroeid. Zo is er ook *Plan Boomarter* in Halle, een samenwerkingsverband om verschillende bos- en natuurgebieden met een bijzondere ecologische waarde in de verstedelijkte Brusselse regio met elkaar te verbinden en uit te breiden: het Hallerbos, Lembeekbos, Maasdalbos, Malakoffdomein, Berendries, de Zavelput en de Warande. Nog grootser van opzet is het plan voor de *Brabantse Wouden*, een project om het Meerdaalwoud, Zoniënwoud en Hallerbos met elkaar te verbinden tot een nieuw Nationaal Park. De verwachtingen zijn groot, maar vooraleer het er zal zijn, zullen er ongetwijfeld nog verschillende problemen opduiken. Maar het idee van een Nationaal Park inspireert en brengt een dynamiek

op gang die verschillende organisaties met elkaar verbindt en versterkt, zodat zo'n ambitieus plan wel haalbaar wordt.'

Vliegend Hert, vliegende start

Wim Aertsen, projectmedewerker landschap en erfgoed van het RL Dijleland beaamt. 'De Brabantse Wouden is eigenlijk nog niet meer dan een intentieverklaring, maar ons plan *Vliegend Hert* is een serieuze aanzet. Voor de Vlaamse Rand zijn wij, samen met het RL Pajottenland & Zennevallei, trekker van dit project om de open ruimte rond het Zoniënwoud natuurlijker in te richten en meer verbindingen te creëren richting Hallerbos en Meerdaalwoud. Da's een van onze speerpunten waarvoor we samenwerken met de betrokken gemeenten uit de Rand: Tervuren, Overijse, Hoeilaart, Sint-Genesius-Rode en Linkebeek, maar ook met andere partners als natuurverenigingen, Agentschap Natuur & Bos, de provincie Vlaams-Brabant,... Dat *Vliegend Hert* is ons vlaggenschip omdat die grote kever tot de verbeelding spreekt, in Vlaanderen zeldzaam is, maar nog wel aanwezig in de Vlaamse Rand. Er zijn nog populaties in Overijse, Beersel, Sint-Genesius-Rode en aan de Brusselse kant ook in Watermaal-Bosvoorde.'

Wat is je favoriete plek in het RL Dijleland? Aertsen: 'Ik woon niet ver van Overijse en ben een fervente mountainbiker. Terlanen is een van mijn favoriete plekken om te fietsen. Aan de molen van Terlanen gaan we van start met een

Wim Aertsen

Brecht Vermote

erfgoed- en landschapsproject. De historische bakoven van de molen wordt gerestaureerd en het omliggende weiland wordt natuurlijker ingericht: een grasland met een zone waar je kan verpozen, een bosrand, nieuwe knotwilgen. Dat alles doen we samen met de dorpsraad van Terlanen zodat de plaatselijke gemeenschap erbij betrokken wordt. Deze plek in de Laanvallei zal zo een poort vormen naar de natuur en de vallei daarrond. Het wordt een fijne wandelplek die begint beneden aan de holle weg van de *Moskesstraat*, een icoon bij de fervente mountainbikers en wielertoeristen, en waar straks ook het wereldkampioenschap wielrennen zal passeren. Als je van daaruit naar boven wandelt of fietst, kom je op het plateau van het Terlanenveld. Daar hebben we, samen met de gemeente, recent een erfgoedproject ontwikkeld waarbij, aan de hand van tien infoborden, het verhaal wordt verteld van het voormalige krijgsgevangenenkamp dat daar op het einde van WOII werd opgetrokken. Zo wordt dat stukje geschiedenis gedeeld in het prachtige kader van het open akkerlandschap. En zo ontsluiten we het landschap, de natuur en de geschiedenis. Dat is waar we bij de Regionale Landschappen naar streven. Dat lukt niet bij elk project, maar hier valt het heel mooi samen.'

Zicht op de Antwerpse haven

Collega **Brecht Vermote** van het RL Brabantse Kouters coördineert het strategisch project *Groene Noordrand*. Met verschillende partners

werkt hij aan de open ruimte in de Noordrand. Vermote: 'Wij zijn de bewakers van de open ruimte. De Brabantse Kouters liggen in een verstedelijkte context, maar tegelijk heb je ook die verrassende groene ruimtes achter de steenwegen met hun lintbebouwing. Die open ruimte behou-

Achter de steenwegen met hun lintbebouwing heb je dikwijls verrassende groene ruimtes.

den, versterken, kwalitatief invullen en verbinden is ons doel. Het mooie is dat we ook particuliere eigendommen mee kunnen inschakelen door met mensen aan de slag te gaan rond de aanplanting van boomgaarden, hagen, heggen en houtkanten. Dat gaat van inwoners die zelf hun eigen tuin verfraaien tot het inrichten van grotere terreinen als verbindend element tussen de grotere natuur- en bosgebieden. De bewustwording dat we deel uitmaken van een grotere omgeving groeit. Veel mensen willen daar actief aan meewerken.'

Wat is jouw favoriete plek in je werkgebied? 'De Maalbeekvallei. Van Asse over Wommel en Grimbergen naar het Zeekanaal. Een snoer verrassende groengebiedjes. Ikzelf woon in Jette aan de noordkant van Brussel. We hebben daar het Laarbeekbos en de Molenbeekvallei. Via een tunneltje kan je onder de Ro door naar het open

kouterlandschap van Asse-Relegem en zo verder naar de Maalbeekvallei. Een kleine, maar fijne realisatie van ons Regionaal Landschap is de verbinding leggen tussen het wandelnetwerk Brabantse Kouters en de Groene Wandeling in Brussel. De barrière van de Ro is zo voor wandelaars alvast gesloopt. Nog een plek die ik prachtig vind, is het beschermde landschap van Amelgem, vlakbij de Plantentuin van Meise. *Het Land van Amelgem* is een voormalig deel van het abdijdomein van de Norbertijnen van Grimbergen dat veel landschappelijke charme heeft behouden met de kapel van Amelgem en de twee hoeves Groot en Klein Amelgem. Het heeft een nog grotendeels ongerept landelijk karakter met contrasten tussen open kouters, diep ingesneden dalen van de Amelvonnebeek en zijriviertjes en de vergezichten op de Brusselse skyline. Daar, op de waterscheidingslijn tussen het Zennebekken en het Scheldebekken, liep ook de oude Romeinse heirbaan van Asse naar Elewijt. Al wandelend of fietsend krijg je op die hoogte niet alleen die vergezichten op het stedelijke Brussel, verrassend is ook het enorme contrast met het landelijke karakter van Meise en Merchtem in het noorden. Bij heel helder weer kan je zelfs de haven van Antwerpen zien liggen. Ik ga er vaak lopen, fietsen en trainen voor marathons. Veel mensen kennen het Pajottenland als het groene stuk van de Rand, maar de verstedelijkte Noordrand heeft ook nog hele mooie, verrassende open ruimtes.'

Bart Verhaeghe over zijn jeugd in Grimbergen

‘Grimbergen heeft veel

In 1952 migreerden de ouders van Bart Verhaeghe van het West-Vlaamse Ardoos naar Grimbergen. De succesvolle ondernemer en voorzitter van Club Brugge kent er alle hoekjes en wegjes en treedt graag op als ambassadeur van de gemeente en de hele Noordrand.

TEKST Michaël Bellon • FOTO Filip Claessens

We hebben met Bart Verhaeghe (*1965-Vilvoorde) afgesproken in een voetbalstadion, en het is niet dat van Club Brugge. Het is dat van KSC Grimbergen in het mooie Prinsenbos, de club waarvoor Verhaeghe in zijn jeugd speelde, en later ook nog eens een jaartje in de eerste ploeg, nadat de dribbelvaardige en vaak scorende linksbuiten op huurbasis (toen al 350.000 Belgische frank of een kleine 9.000 euro) vier jaar het mooie weer had gemaakt bij de toenmalige derdeklasser Hoger Op Merchtem.

‘De sporthal hier vlakbij is op moerasgrond gebouwd’, weet de bouwheer in Verhaeghe ons te vertellen als we naar het veld stappen, dat er volgens hem ook vaak drassig bij lag. De oude kleedkamers zijn verdwenen, de tribune stond vroeger anders, en de balustrade was in de blauw-witte clubkleuren geschilderd. ‘De rondjes die we in het park liepen waren 1 kilometer en 100 meter, waardoor je na negen rondjes ongeveer aan 10 kilometer zat’, weet Verhaeghe nog. ‘Maar lopen was meer iets voor mijn vader en mijn broers, waarvan er één bij de atletiekclub AKG zat. Vader had liever duursporten en vond dat er in het voetbal wat te veel werd gevloekt, maar ik voetbalde te graag.’

Toen Merchtem de 1 miljoen frank voor een definitieve transfer niet kon ophoesten – een kunstmatig bedrag omdat Grimbergen hem niet wilde laten gaan – en Verhaeghe in Leuven rechten ging studeren, deed hij er nog een paar

eigenheid behouden'

seizoenen Grimbergen en Zwarte Duivels Oud-Heverlee bij. Daarna hing hij de voetbalschoenen aan de haak. Zonder de ambitie om ooit nog eens in het voetbal te belanden. 'Na mijn MBA aan de Vlerick Business School begon ik te werken, en ik ben iemand die iets voor honderd procent wil doen in plaats van compromissen te maken omdat je dingen combineert.'

West-Vlaamse kolonie

Eerst even terug naar 1952. In *Durf! Pleidooi voor meer ambitie en lef*, het boek waarin Verhaeghe recent zijn levensverhaal en levensfilosofie uit de doeken deed, staat te lezen dat zijn ouders in dat jaar van West-Vlaanderen naar Grimbergen verhuisden. Met de trein. Verhaeghe heeft het er pas nog over gehad met zijn moeder, die sinds kort in woonzorgcentrum Heilig Hart verblijft. 'Letterlijk op de dag dat ze trouwden zijn ze naar hier gekomen. Op 1 mei, na een bescheiden feest, namen ze de trein en dan de tram tot in wat toen nog echt een boerengemeente was. Mijn moeder zegt nog altijd dat er hier minder welstand was dan waar ze vandaan kwamen. De producten die je in de winkel kon krijgen, waren minder dan wat ze in Ardoeie gewoon was.'

Het ouderlijk huis staat nog altijd in de Lui-aardweg. Vader Verhaeghe was zoals wel meer ingeweken West-Vlamingen een hardwerkende ambtenaar die via de staatsexamens bij de beginnende BTW-administratie in Brussel belandde. Een woning buiten de stad, die je dankzij de tramverbinding toch op een half uur kon bereiken, was een ideale optie voor de inwijkelingen. 'Toen er op een gegeven moment, nog voor de fusie, 13.000 inwoners in Grimbergen woonden, waren er daarvan makkelijk 1.300 West-Vlamingen. Een grote kolonie die zich zonder veel moeite integreerde.'

'Zo werd moeder, die nog altijd heel sociaal is en twee stenen kon doen praten, bijvoorbeeld voorzitter van de KVLV of de Boerinnenbond. En vader was een echte *civil servant*, die het als zijn sociale plicht zag de mensen te helpen met hun belastingaangiften of de voorbereiding van een erfenisverdeling.' Vader Verhaeghe, inmiddels overleden, was ook voorzitter van de Parochie-

raad. Het katholieke gezin trok elke zondag naar de mis in de abdijkerk. 'Ik was de laatste misdienaar naar oude stijl in lange zwarte en witte kleren. Dat was eigenlijk wel leuk. Toen waren er best nog veel paters, je leerde wijn drinken en boven in de hoge rondgang van de kerk rondsluipen.'

Ronde van Frankrijk

Grimbergen lag dan wel dicht bij Brussel, ook Verhaeghe heeft in zijn jeugd nog met de tram door de velden gereden, en door het groen naar het Jan-van-Ruusbroeckcollege in Laken gefietst. 'Achter ons huis begon het veld, waar ik een voetbalveld had gemaakt, en als we tijdens de

'Ik was de laatste misdienaar oude stijl in lange zwarte en witte kleren. Dat was leuk: je leerde wijn drinken en in de kerk rondsluipen.'

Ronde van Frankrijk gedurende een week met de kinderen uit de wijk onze eigen Ronde van Frankrijk organiseerden, hielden de meisjes met een vlaggetje de zeldzame auto's weg van *ons circuit*.'

Grimbergen leefde ook. 'In 1978 was er een groot feest omdat de abdij 850 jaar bestond, de Sint-Servaasomweggang in mei was nieuw leven ingeblazen, en je had ook de Jaarmarkt. Voor een klein manneke was het leuk dat er zoveel gebeurde in de buurt. Wat later ging ik dan uit in Het Nieuw Onkruid in Strombeek of in zaal Rubens in Beigem. Iedereen kende elkaar redelijk goed en veel van de mensen van toen wonen nog altijd in de buurt of keren terug nadat ze soms ver weg zijn gaan wonen.'

Ook de broers en zussen – waaronder zus Mieke die bijna 45 jaar huisarts was in Grimbergen – zijn allemaal in de regio gebleven en wonen in Grimbergen, Humbeek, Meise en Strombeek. Bart Verhaeghe zelf woont met zijn vrouw Anne en zijn drie kinderen in Oksdonk, Kapelle-op-den-Bos, maar komt hier nog graag rondfietsen. Dan kan hij zijn gezellen makkelijk langs alle binnenwegjes loodsen. 'Ik ken het

nog goed. Grimbergen heeft veel van haar eigenheid behouden: de Abdij, de basiliek, de Tommenmolen, de Liermolen, de 's Gravenmolen, het Prinsenbos, het nieuwe Lintbos. Veel kwaliteitsvol erfgoed en recreatieplaatsen die volgens mij een belangrijke reden zijn waarom veel van mijn leeftijdgenoten nog altijd in de buurt wonen.'

Expo 58 en Broeklin

Hoewel sommige Belgen misschien denken dat Verhaeghe een halve Bruggeling is, woont hij dus met overtuiging in de Noordrand. De kantoren van zijn familieonderneming Lake Springs zijn gevestigd in het kasteel van Bever op de grens van Strombeek-Bever met Meise en Wemmel. Het kasteel, dat eeuwenlang aan de oude adellijke familie de Villegas de Clercamp toebehoorde, liet Verhaeghe helemaal restaureren, net als het park van 15 ha met een uitzonderlijk arboretum dat werd aangeplant door een voormalige hofmaarschalk van Leopold II, en de vijvers die het water van de Maalbeek zuiveren.

Maar bovenal wil Verhaeghe, die mee industriebouwer Verelst en de logistieke projectontwikkelaar Eurinpro groot maakte en doorverkocht, nu de werkwinkelwijk Broeklin realiseren, de aangepaste incarnatie van het belevingscomplex Uplace in Machelen. 'In 1993 ben ik bij Luc Verelst begonnen, en toen we in 2006 Eurinpro, de grootste logistieke speler in Europa aan Australiërs verkochten, was ik nog maar 41 jaar. Ik herbegin niet graag met wat ik al gedaan heb. Dus wilden we op dat stuk grond in plaats van een groot logistiek centrum vlakbij de luchthaven iets realiseren waar onze regio fier op kan zijn. Wanneer ik vroeger met mijn vader naar de Heizel reed, waar hij het Belgisch kampioenschap atletiek volgde en ik de tijden van de atleten in mijn schriftje noteerde, sprak hij altijd enthousiast over de paviljoenen van Expo 58 en vertelde hij dat dat evenement voor de Noordrand iets had betekend dat met niets te vergelijken was. Hopelijk kan Broeklin, waar circulariteit, opleiding, KMO's, maakwinkels en vrijetijdsbesteding samenkomen, ook zo'n plek worden.'

De snelweg als openluchtmuseum

Dag na dag passeren duizenden auto's een metershoog betonnen sculptuur langs de E40, maar wie kent de man achter het *Signaal van Zellik* nog? Een tentoonstelling in Bozar revaloriseert de erfenis van de Brusselse beeldhouwer Jacques Moeschal, die kunst letterlijk naar het grote publiek bracht.

TEKST Tom Peeters • FOTO Filip Claessens

De inauguratie van het *Signaal van Zellik* in Groot-Bijgaarden was in 1963 op het televisiejournaal te zien. Een reportageploeg kwam de opbouw filmen van het 23 meter hoge monument en ontwerper Jacques Moeschal (1913-2004) werd geïnterviewd in zijn atelier. Het abstracte beeldhouwwerk paste perfect in het toenmalige vooruitgangsgedanken, dat successectoren als de automobiel- en betonindustrie koppelde aan de democratisering van de kunsten, weg uit het stijve museum, naar de massa. Het grote publiek had de Brusselse beeldhouwer leren kennen tijdens Expo 58 met *De Pijl*, een opvallende betonnen sculptuur met een oversteek van meer dan 80 meter die hij samen met een ingenieur en een architect had gebouwd. 'Signalen' zou hij vooral in de jaren 1960 en 1970 als merktekens langs autosnelwegen neerzetten. Ze signaleerden met monumentale allure dat je een bepaalde regio of stad binnen- of uitrijdt.

Sneller weg dan gekend

'Maar onze generatie kent hem dus niet meer', zucht Angélique Campens, die de tentoonstelling *Architecture Sculptures* cureert in samenwerking met Architecture Curating Practice. 'Wij reden Brussel binnen en buiten zonder te weten wat we zagen, laat staan dat we wisten wie het daar had neergepoot.' Campens ontdekte het pas tijdens haar studies kunstgeschiedenis. De naam Moeschal werd lange tijd alleen maar opgeroepen wanneer één van zijn constructies werd afgebroken. *De Pijl* moest al in 1970 plaatsruimen voor een nieuwe Heizelparking. Bij de herinrichting van het Muntplein en recenter de afbraak

van Parking 58 in Brussel verdwenen nog andere sculpturen van Moeschal uit de openbare ruimte.

Archisculpture

Moeschal maakte zijn eerste Signaal in 1959. 'Toen nog gekapt in steen in een groeve in Oostenrijk. Als plaatsvervangend voorzitter van de International Sculpture Symposium schreef hij met *La Route des Hommes* meteen een manifest. Volgens hem moest kunst van iedereen zijn. Hij wilde de autosnelweg als museum gebruiken. Zijn betonnen *Signalen* zijn te zien op snelwegen in de woestijn in Israël, Mexico, op de Belgisch-

'Moeschal wilde niet alleen zijn naam op het kunstwerk, maar alle namen van iedereen die bij de bouw betrokken was.'

Franse grens in Hensies en in Aalbeke. De kunstenaar zelf bleef er veeleer bescheiden bij. Hij wilde niet alleen zijn naam op de sokkel, maar de namen van iedereen die bij de bouw betrokken was, van de ingenieur tot de arbeiders.'

Als gediplomeerd architect ontwierp hij ook interieurs en huizen, meestal in modernistische stijl, en maakte hij kleinere sculpturen voor in de tuinen van zijn bemiddelde vrienden-verzamelaars. Dat deed hij om geld in het laatje te brengen. 'Het meest trots was hij op de monumentale sculpturen', benadrukt Campens, die gefascineerd raakte door zijn betonnen kunstwerken.

Grenzen vervagen

Momenteel geeft de curator een masterseminarie Archisculpture en werkt ze aan een doctoraat over de wisselwerking tussen architectuur en sculptuur. 'Ook Moeschal doceerde de vakken architectuur en sculptuur in één cursus. Net als Le Corbusier en Oscar Niemeyer heeft hij de grenzen tussen die disciplines helpen vervagen. Hij wilde de schotten weg. Zonder zijn achtergrond als architect zouden zijn *Signalen* nooit gebouwd zijn. De geometrische vormen van zijn sculpturen hebben trouwens ook een praktische functie: hoe groter en abstracter ze zijn, hoe beter je ze kan zien als je er aan hoge snelheid voorbij rijdt.'

Voor de expo in Bozar heeft Campens de verschillende *Signalen* opnieuw laten fotograferen. Daarnaast zijn er een heleboel detailtekeningen en maquettes te zien, ook van niet gerealiseerde projecten, zoals het veel te prijzige idee om de hele Ring rond Brussel vol te bouwen met *Signalen*. De expo sluit af met een film van kunstenaar Ann-Veronica Janssens, die in 1970 de afbraak van *De Pijl* documenteerde. Die beelden worden versneld en achterstevoren afgespeeld, zodat het lijkt alsof je naar de opbouw aan het kijken bent. Zoals dat wel vaker gaat met onze openbare ruimte is na de afbraakpolitiek de tijd van opwaardering aangebroken.

19 MEI TOT 21 JULI

Architecture Sculptures. Jacques Moeschal

Brussel, Bozar, www.bozar.be

Boekentips van Arno en Sarah

Letteren in de lente

Niets leukers voor een boekhandelaar dan een favoriet boek centraal in de winkel te plaatsen en te zien hoe klanten het oppikken. 'Soms komen er zelfs lokale bestsellers van', zeggen Arno Van Vlierberghe en Sarah de Koning. Beiden werken in de boekhandel Paard van Troje in Gent.

TEKST Ines Minten • FOTO Filip Claessens

Sarah de Koning en Arno Van Vlierberghe werken en wonen samen. Toeval of niet, ze waren het snel eens over het lijstje voorjaarsboeken waar ze naar uitkijken. 'Toen je vraag kwam, begonnen we automatisch titels te noemen: dat boek misschien, en dat, en dat... Onze smaak is vrij gelijklopend.'

Engelen en spoken zonder spoken

Het eerste boek waar ze allebei aan dachten, is *Onder asfalt* van de Nederlandse schrijver Maarten Van der Graaff. De roman verschijnt eind mei bij uitgeverij Pluim. 'Ik volg Van der Graaff al vanaf zijn eerste letter', vertelt Arno. 'We kennen hem vooral als dichter, maar zijn eerste roman, *Wormen en engelen*, vond ik ook heel goed. Deze tweede speelt zich af in een hypercorrect Nederland, waar een geheimzinnige orde van engelen aan de touwtjes trekt. Er vinden *veranderingen* plaats, maar niemand weet goed waar het om gaat. Het lijkt me een onheimelijke en maatschappijkritische, hedendaagse roman die uitkijkt naar een bizarre toekomst voor West-Europa.'

Van *Nachtprogramma*, de nieuwe bundel kortverhalen van de Oostenrijkse auteur Kathrin Röggla, verwachten ze een stevige portie verfrissende maatschappijkritiek. 'Röggla zet fictie op een interessante manier in', vindt Sarah. 'Ze vat het onwezenlijke van het laatkapitalisme en de digitalisering heel precies. Haar verhalen spelen zich af op abstracte, ongemakkelijke plaatsen, zoals conferentiezalen of files. Er gebeurt weinig, maar toch lezen ze als een soort *spookverhalen zonder spoken*. In het Duitse

taalgebied heeft Röggla al verscheidene prijzen gewonnen.' De bundel verschijnt rond 1 juni bij uitgeverij Balanseer.

Snuffelen als puppy's

In de enorme hoeveelheid boeken die vandaag verschijnt, kan onmogelijk elk talent vanzelf komen bovendrijven. Bij Paard van Troje willen ze daarom meer dan alleen bekende namen aanbieden. 'Een boek dat in de Standaard der Letteren drie of vier sterren krijgt, verkoopt vanzelf. Op zaterdag komen mensen soms met de krant naar de winkel:

'De meerwaarde van een onafhankelijke boekhandel is dat je er al eens naar buiten stapt met iets wat je niet verwacht.'

Dit wil ik!, vertelt Arno. Sarah: 'De meerwaarde van een onafhankelijke boekhandel is net dat je er al eens naar buiten kunt stappen met iets wat je niet verwacht had.' Een kartonnen doos met nieuwe leveringen binnen krijgen en dan *als puppy's* aan dat verse voer snuffelen; in die beeldspraak kunnen Arno en Sarah zich helemaal vinden. 'We zoeken actief boeken op die in de media over het hoofd worden gezien. Als we zulke pareltjes vinden, plaatsen we ze graag centraal', legt Arno uit. 'Of we belichten het aanbod van een bijzondere uitgeverij, of het hele oeuvre van een bepaalde auteur. Zo ontstaan er al eens lokale bestsellers, zoals wij ze graag noemen.'

Loeren

Sarah is erg benieuwd of *De dood van Francis Bacon* van Max Porter zo'n lokale bestseller zal worden. 'Porter speelt met het Engels, zijn boeken zijn puur taalplezier en zitten vol poëzie, verwijzingen en dialect. Ik vraag me af hoe het in het Nederlands zal klinken.' Een stapel die Arno ongetwijfeld in het oog zal houden, is die van de heruitgave van *Het boek ik* van Bert Schierbeek. Deze experimentele roman verscheen in 1951, werd een groot verkoopsucces en zette de experimentele literatuur in ons taalgebied in gang. Gerard Reve bedacht het boek met de minder flatterende term *woordkakerij*. 'Nu laat De Bezige Bij er een nieuwe wind door waaien. Ik vraag me af wat een jonge generatie lezers ervan zal vinden. Ik zal het in elk geval vol trots midden in de winkel plaatsen en dan geregeld liggen loeren of het opgepikt wordt. Als zo'n boek bij de kassa komt, stoten we elkaar al eens enthousiast aan: *Kijk, het lukt!*'

'Binnenkort komen er heel wat nieuwe Engelstalige titels van populaire auteurs zoals Sally Rooney en Rachel Cusk uit. Minder bekend is David Keenan, een auteur en muziekjournalist uit Glasgow. Hij heeft tien jaar aan *Monument makers* gewerkt.' Begin juni verschijnt het en in Paard van Troje zal er een grote stapel van liggen. Zodra de doos aankomt, legt Arno een exemplaar voor zichzelf aan de kant. 'Diezelfde avond begin ik te lezen.'

Bram Seeuws

Alles op gedeelde wieltes

Onze regio slibt dicht. Met eindeloze slierten geparkeerde auto's, waartussen kwalijk dampende files door onze woonkernen kruipen. De auto wordt steeds minder mobiel. Dus is het zoeken naar andere opties. Autodelen bijvoorbeeld?

TEKST Jan Haeverans • FOTO Filip Claessens

In onze vorige reeks *De zwalpende bus* hielden we de mogelijkheden en moeilijkheden van vervoermaatschappij De Lijn tegen het licht.

In *Anders mobiel* onderzoeken we alternatieve vervoersmiddelen. Deze aflevering: autodelen.

Een eigen auto bezitten, heeft tegenwoordig veel van zijn appeal verloren: het kost veel, het is een hoop gedoe, je staat er vaak mee in de file, en je geraakt *hem* nergens kwijt. Maar af en toe over een auto kunnen beschikken, is ook wel handig. Enter de autodeelorganisaties. Zij bieden een wagen aan voor de tijd dat je hem nodig hebt, waarna je hem terugzet, de rit betaalt, en klaar. De bekendste autodeelprovider in ons land is wellicht Cambio, maar intussen zijn er vele andere. Want autodelen zit in de lift, ook in onze regio, weet Bram Seeuws, beleidscoördinator bij de overkoepelende organisatie Autodelen.net.

Kinderschoenen ontgroeid

'In Brussel zijn er tal van organisaties actief. Maar ook rond Brussel heb je bijvoorbeeld Dégage in Halle, Partago in Halle en Beersel, Cozywheels op verschillende plekken, Cambio in Vilvoorde en Pepingen, enzovoort. Het aanbod groeit sterk. In Halle, Beersel en Sint-Pieters-Leeuw zijn de gemeentebesturen zelfs een autodeelplan aan het opstellen dat binnenkort in werking moet treden.'

Volgens Seeuws heeft autodelen heel wat voordelen: 'Voor het individu is er in de eerste plaats het gebruiksgemak. Een auto bezitten brengt heel wat met zich mee: je moet ermee op onderhoud, naar de carwash, parkeerplaats zoeken, enzovoort. Wie een deelauto gebruikt, moet zich daar allemaal niet mee bezighouden. Auto-

delen *ontzorgt*, neemt je zorgen over de auto weg. Daarnaast is er het financiële voordeel: autodelers kunnen 2.000 à 3.000 euro per jaar besparen. Op www.savewithcarsharing.be kun je berekenen hoeveel je privéauto je per jaar kost en wat je voordeel is bij elk van de verschillende autodeelorganisaties. En ten slotte varen ook het klimaat en het milieu er wel bij: autodelers kiezen veel sneller voor alternatieven als de fiets of het openbaar vervoer. Klimaatdoelstellingen en milieu zijn meestal ook de belangrijkste redenen waarom lokale overheden autodelen stimuleren. In Vlaanderen zijn er bijvoorbeeld meer parkeerplaatsen dan inwoners. Stel je voor wat je met die ruimte allemaal zou kunnen doen om een aangenamere leefomgeving te creëren.'

'Veel mensen die in een stad wonen en werken, kunnen eigenlijk perfect zonder auto', zegt Seeuws. 'Als ze toch een auto nodig hebben, is een deelauto een prima alternatief. Op het platteland is dat minder evident, maar daar kan autodelen vaak dienen als vervanging van de tweede of derde wagen. Met 180.000 deelnemers is autodelen in ons land duidelijk de kinderschoenen ontgroeid. Er is nog veel potentieel: uit een recente enquête blijkt dat 52% van de ondervraagden positief staat tegenover autodelen.'

Praktisch en leuk

In Halle is Erik Dedobbeleer vrijwilliger voor Dégage; *bol het af* vrij vertaald. Het lijkt niet meteen de meest uitnodigende naam voor een autodeelorganisatie, maar eigenlijk wordt bedoeld: *auto, maak plaats voor meer leefruimte*, en het is een samentrekking van *de gedeelde autovloot Gent*. De Oost-Vlaamse hoofdstad is immers de

Erik Dedobbeleer

Autodeelorganisaties in de Rand

- **Dégage:** www.degage.be. Sinds kort ook fietsdelen.
- **Cozywheels:** platform voor particulier autodelen, vergelijkbaar met Dégage, www.cozywheels.be.
- **Cambio:** www.cambio.be.
- **Partago:** coöperatieve onderneming met enkel elektrische auto's: www.partago.be.
- **Share Mobility:** platform dat een aantal lokale commerciële autodeelaanbieders groepeerd, www.autopartnersshare.be.
- **Stapp.in:** autodelen zonder abonnement, www.stappin.be.
- **Getaround (vroeger Drivy):** de Airbnb van de deelauto's, be.getaround.com.
- **Overkoepelende autodeelorganisatie:** www.autodelen.net.

bakermat van de organisatie. 'Sinds 2017 begon Dégage uit te breiden buiten de Gentse regio en Halle was daar als een van de eerste steden bij. Intussen zitten we onder andere ook in Brugge, Antwerpen, Oostende, Mechelen, Roeselare en in kleinere steden als Poperinge. In 2017 zijn we in Halle gestart met één auto en twee gezinnen, intussen hebben we een tiental auto's', zegt Dedobbeleer.

In tegenstelling tot commerciële spelers als Cambio of Partago, die een vloot auto's hebben die ze ter beschikking stellen aan hun klanten,

'Mensen die een auto uitlenen, dragen er meestal goed zorg voor omdat je persoonlijk contact hebt met hen.'

is Dégage een vzw die niet over eigen wagens beschikt en grotendeels op vrijwilligers draait. 'Eigenlijk is het een platform dat autodelen onder particulieren vergemakkelijkt. Bestaande auto's van eigenaren worden gedeeld en de kosten worden eerlijk verdeeld.' Deelnemers aan het systeem kunnen dus over een auto beschikken zonder dat ze er zelf een moeten aanschaffen. De auto-eigenaars zien de vaste kosten van hun wagen dalen omdat anderen meebetalen op basis van het gereden aantal kilometers.

'Ik ben er in de eerste plaats in gestapt omdat ik gezonder wilde leven', zegt Dedobbeleer. 'Ik wilde regelmatig fietsen in plaats van zomaar automatisch in de auto te stappen. Daarnaast

was ik ook bezig met mijn milieu-impact, en regelmatig de fiets of de trein nemen is sowieso goed voor je voetafdruk. Het was dus goed voor mezelf en mijn omgeving. In het begin moest ik wel afkicken van de vele jaren auto-afhankelijkheid. Ik moest mijn verplaatsingen goed plannen en investeren in een elektrische fiets, regenkleid en dergelijke. Maar die andere manier van verplaatsen, werd heel snel een nieuw automatisme. Ik geniet nu van de vrijheid van de fiets, waarmee je langs de auto's in de file rijdt, van het gemak van de trein waarop je kunt lezen, op de laptop werken, zodat zelfs een langere reistijd geen verloren tijd is. En als ik toch nog eens een auto neem, heb ik de keuze uit verschillende systemen. Dat is niet alleen praktisch, maar ook leuk.'

Stimulans voor elektrisch rijden

Aanvankelijk had Dedobbeleer nog zijn eigen auto, maar die heeft hij intussen weggedaan. 'Eerst wilde ik nog altijd dat mijn auto er was als ik hem nodig had, dus leende ik hem niet te vaak en niet te lang uit. Maar dat heb ik meer en meer kunnen loslaten, omdat ik merkte hoe gemakkelijk het was een andere auto van Dégage te lenen als het nodig was. Dat mijn auto nu weg is, voelt bevrijdend omdat ik er nu ook niets meer voor moet regelen. Doordat ik naast Dégage ook lid ben van Partago (een aanbieder met elektrische auto's, JH), heb ik in al die jaren nog nooit zonder auto gezeten. Ik kies meestal voor Dégage, omdat het de goedkoopste optie is met de ruimste keuze aan auto's en omdat ik het contact met de eigenaars leuk vind. Maar bij een last-minutereservatie ga ik weleens voor

Partago, omdat je met je smartphone de auto kunt boeken, openen en ermee wegrijden. Je hoeft geen afspraak te maken met de eigenaar voor de sleuteloverdracht. Trouwens, een goede tip: via de app KBC Mobile, ook beschikbaar voor niet-KBC-klanten, kun je een Cambio-wagen gebruiken zonder dat je daarvoor een abonnement hoeft te betalen. Ook dat heb ik al eens uitprobeerd.'

'Probeer het gewoon.' Dat is de raad die hij geeft aan mensen die koudwatervrees hebben. 'Volg een infosessie bij Dégage en word lid. Als eigenaar zit je in een heel comfortabele positie om voorzichtig kennis te maken met het systeem. Dégage zorgt onder andere voor een autodeelverzekering en pechbijstand. Ook de deelnemers dragen meestal goed zorg voor je auto, doordat er persoonlijk contact is en je in elkaars buurt woont. En de betalingen gaan via Dégage, dus als er zich problemen voordoen, krijg jij sowieso je geld en gaan zij erachteraan.'

Dedobbeleer ziet de toekomst van autodelen rooskleurig in, niet alleen omdat het de verkeers- en parkeerdruk vermindert, maar ook omdat het weleens een hefboom zou kunnen zijn om elektrisch rijden te stimuleren. 'Elektrische auto's zijn nu nog duurder dan gewone auto's. Maar een auto die veel rijdt, wordt per kilometer goedkoper, omdat de vaste kosten nu eenmaal dezelfde blijven, of je nu veel of weinig rijdt. Als een elektrische wagen dus veel wordt gebruikt, wordt de prijs vergelijkbaar met die van een gewone auto; op termijn zelfs goedkoper. Iedereen zijn eigen elektrische auto is misschien een duur verhaal, maar met deelauto's wordt elektrisch rijden wel een aantrekkelijker alternatief.'

Pia Sjogren

Anders is oké

25 jaar geleden besloot Pia Sjogren haar hart te volgen. Het bracht haar naar België, de thuisbasis van de Erasmusstudent op wie ze in Zweden verliefd was geworden. 'België klonk als een exotische bestemming. Vooral de diversiteit sprak me aan. Zoveel spannender dan de Zweedse eenvormigheid.'

TEKST Nathalie Dirix • FOTO Filip Claessens

DE FAVORIETEN VAN...

Favoriete plek in Zweden

Het vissersdorpje Råå.

Favoriet gerecht

Tunnbröd: het platte, zachte Zweedse brood met kruiden.

Mooiste herinnering

In de winter, na de sauna, zwemmen in de zee.

Het was een hele stap om haar leven in Zweden achter haar te laten en naar Tervuren te komen. 'Mijn eerste maanden in België waren hectisch. Er komt zoveel op je af. Je wil de landstalen leren, een job vinden, vrienden maken, de gewoonten van je nieuwe land ontdekken. En dan is er nog de complexiteit van België. Het is niet evident om je weg te vinden in de ingewikkelde staatsstructuren. Mijn grootste aanpassing? Ik heb de neiging om zeer direct te zijn. In België is het beter om wat diplomatischer te zijn.'

Zweedse lichtfeesten

Sjogren vindt België een land met veel troeven. 'België is divers: de kust, de heuvelachtige landschappen en het bergachtige van de Ardennen. Ook de Belgische ondernemingszin vind ik een sterk punt. Het entrepreneurschap is hier veel meer aanwezig dan in Zweden.'

EN Being different is fine

Pia Sjogren arrived in Belgium 25 years ago. She returns to Sweden about four times a year. Then she is able to experience the intense pleasure of being by the sea, which is never far away, and the friendly chats in her mother tongue. Yet it is not long before she starts to miss Belgium and all her Belgian friends. 'When I am in Sweden, it strikes me how similar most of the people there are, how they live and look at life. There is a tremendous amount of consensus about so many things. People tend to frown upon those who stand out of line. What a contrast with the rebellious, individualistic Belgian mindset! Here it is totally acceptable to be different. That is precisely what I like so much about Belgium. Here I can really be myself.'

Wat raadt ze ons aan over Zweden? 'Het midzomerfeest is elk jaar een klassieker. Dan komen we samen in de buitenlucht, tooien ons met bloemen, eten we haring en dansen we de zomer in. Een ander feest dat me nauw aan het hart ligt, is het Luciafeest. Op 13 december, net voor de winter begint, brengen we een ode aan het licht. Dat doen we door witte kledij te dragen en kaarsjes – meestal elektrische – op ons hoofd. We vieren het elk jaar met onze kinderen en enkele andere Zweeds-Belgische koppels. Heel gezellig. Voor Zweedse mensen is het licht ontzettend belangrijk. Je mag niet vergeten dat we in de winter bitter weinig daglicht zien. Gemiddeld slechts zeven uur per dag.'

Als je mensen beter leert kennen

Met wat van de Zweedse cultuur wil ze ons laten kennismaken? 'Ken je het boek *Een man die Ove heet* van Frederik Backman? Hoofdpersonage Ove is een verbitterde man voor wie je in het begin alleen maar afkeer voelt. Naarmate je hem beter leert kennen, begrijp je beter vanwaar zijn bitterheid komt. Het is zo goed verteld dat je de man zelfs graag gaat zien. Je beseft dat zijn bitsigheid het gevolg is van alles wat hij heeft meegemaakt. Backman brengt een mix van Zweedse ironie en levenswijsheid.' Zoals? 'Zweden zeggen vaak: *Er bestaat geen slecht weer, alleen slechte kleding*. Het zegt iets over onze verbondenheid met de natuur. Of het nu koud of warm is, Zweden zoeken altijd de buitenlucht op. Daar voelen we ons goed. Excuses om niet naar buiten te komen, zijn niet aan ons besteed.'

Rebels individualisme

Ongeveer vier keer per jaar keert Sjogren terug naar Zweden. Dan geniet ze intens van de zee die nooit ver weg is, en van de gemoedelijke babbeltjes in haar moedertaal. Toch duurt het niet lang of ze mist België en haar Belgische vrienden. 'Wanneer ik in Zweden ben, valt het me op hoe zeer de meeste mensen daar op elkaar lijken, hoe ze in het leven staan en naar het leven kijken. Over heel wat zaken is er een grote eensgezindheid. Uit de band springen, doe je best niet. Dat staat sterk in contrast met de rebelse, individualistische Belgische mindset. Hier is het helemaal oké om anders te zijn. Precies dat vind ik zo fijn aan België. Hier kan ik dan ook echt mezelf zijn.'